

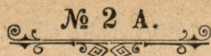
TĖVYNĖS SARGAS.

№ 2.

1903.

Atsakomasis redaktorius: **J. Lapinas, Tilsit.**

Rankraščius ir pinigų siųsti reikia:
An das katholische Pfarramt Bilderweitschen
bei Eydtkuhnen (Ostpr.)

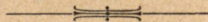
Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. Scranton, Pa. Theodore Str. 114.,
pas Rev. A. Miluką, Shenandoah, Pa. North America ir pas J. Schoenke
už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8).

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

Atsakymas	2
Kunigai — Kaliniai. Iš Poltavos. Iš Ramygalos. Vilnius	3
Ką patįs pravoslauni sako apie savo mokyklas. Iš Laiževos. Kretingos mokykla	10
Maskolių persekiojimai	13
Iš Švėkšnos. Iš Pėrapilio. Iš Kauno. Iš Girininku.	
Įvairios žinios	14
Mergaitės raštas. Iš Tirkšlių. Iš Mažeikių. Iš Krekenavos. Iš Ramygalos. Iš Gargždų. Iš Vėžaičių. Iš Seduikių. Nuo Šidlavo padangės. Iš Prūsų.	
Ginčas	20
Maskolija. Iš Saratovo. Lenkija.	24
Iš svetimų kraštų	25
Prancija Vokietija, Anglija. Lietuviai-Katalikai Londone. Turkija Kiek katalikų Suvienyt. Amerikos valstijose? Kiek slavų ant žemės? Apie straiką Amerikoj.	
Varnas ir vanagas	28
Pievų pataisymas	29
Rinkėjams dainų	29
Atsakymai	30

Atsakymas ant gromatos paraginančios mane į darbą.

Leiskit', į tėvynę,
Leiskit' pas savus —
Ten pradžiugs krutinė
Atgavįs jausmus.

Pirm negu aušrelė
Skaisti užtekės,
Ten nauji dainelė
Mano suskambės.

Čia jausmai man žuvo
Kalinyj širdis
Leiskit' į Lietuvą —
Akis ten nušvis.

Medžių kad užimas
Giedančiam pritarš,
Šventas įkviepinas
Dainas jums sutvers.

Svetima padangė
Nemaloni, ne...
Tėviškę aš brangią
Vis regiu sapne.

Nemuną dabina
Puikesni žiedai,
Širdį ten ramina
Meilesni jausmai.

Margalis.

Keturi Lietuvos kunigai — kaliniai.

Tikintiems Vilniaus Vyskupystės dar neapdžiuvo ašaros, nustojus mylimąjį Vyskupą, dar teatsimuša jų ausyse aidas Jo išvežimo — anas griausmingas klyksmas ant Vilniaus gelžkiemio, kaip štai vėl plysta trenksmas retežių, varžančių rankas geriausių vynyčioje Kristaus darbininkų, o jam pritaria verksmas našlaičių parapijonų!

Keturi šv. tikėjimo apgintojai apleido ailės, ir visi keturi yra tautiečiai ištremito Vyskupo.

Pragaištis tai didžiausia! Tos keturios širdys tvysta broliška meile, o štai užginta joms mylėti! Jos artimui pasišventė — ir to joms nevalna. Visa jų kaltybė, juog kunigiškus rubus ne dėl parodos nešiuojo, juog kiekvienas iš jų drąsiai gali atkartuoti žodžius šv. Povilo: „Nejieš-
kvojau, kas man naudinga, bet kas daugeliui.“

* * *

Pirmoji auka nožmios pergalės buvo kunigas Boleslavas Močiulskis — Koricino klebonas. Maskoliai jau nuo seno jį tykojo. Druska akyse buvo jiems rupesniu to kunigo naujai statoma puiki muro bažnyčia. Be to kn. Močiulskis, gyvai pats tikėdamas, per vienuoliką metų savo rėdystės šalip plytų bažnyčios pastatydino dar kitą — karšto tikėjimo ir gerų papročių bažnyčią. Ir vienas ir kitas labai netinka mūsų krašto valdonams. Kiekviena didesnė kunigo įtekmė tai jau svarbus nusidėjimas. Pasirižo tad nužudyti neapkentamąjį kunigą. Laukė vien geros progos ir štai — toki atsirado: išėjo žinomas Vyskupo raštas. Kn. Močiulskis drąsiai ir atvirai, kaip kunigu privalo, taip prakalbino savo parapijomus: „Žmonės katalikai, neleiskite savo kudikių į popų iškalas, nes to reikalauja šv. Bažnyčia, mūsų Motyna ir štai — paliepimas ištremito Vyskupo!“

Tas užteko maskoliams. Vienog, žinodami ir matydami, kaip labai žmonės yra prisirišę prie savo ganytojaus, stačiai jį nutverti bijojo; šoko tad prie niekingo vyliaus. Kunigą Močiulskį kvėčia, neva išsiteisinti, į kanceliariją gubernatoriaus, o iš ten be jokio sudo siunčia ant metų į kalinį.

Kn. Močiulskiui buvo atsakyta, ko nėra atsakoma ir didžiausiems žmogžudžiams: neleido jam teisintis! O kad norėjo su parapijonais atsisveikinti, šurkščiai atrežė, juog artėnis kelias į kalinį, kaip į Koriciną. Ir štai, kaipo atlyginimas už vienuoliką metų vargingo darbštumo, jam pateko ankštas klioštoriaus kambarėlis — kurs paprastai buna tik pradžia tolesniųjų persekiojimų. Bet jei yra ant svieto galybė, užduodanti skausmus, tai yra daug didesnė galybė, kurie pakelia tuos sopulius. Didesnė yra stiprybė to, kas kenčiai žaizdas, negu to, kas užduoda! Daugiau mums sako apie savo nepergalimą tvirtybę kentantis Kristus, negu Pilotas ir žydai, kurie Jį ant smerties nutarė. Taigi galime čionai su šv. Povilu sakyti: „Kaipo mirštantieji, o štai gyvojame, kaipo korojami, o nenumarunami!“

* * *

Kita iš ailies maskolių neteisybės auka yra kunigas Juozapas Juknevičia, Koricino kamendorius. Apakę maskoliai buvo persitikrinę, kad nutverdami kleboną pergandis jauną ir netyrusį — kaip numanė — kamendorių, ir kad tokiu būdu galutinai suirs statymas naujos bažnyčios. Didžiai vienog nusistebėjo, regėdami, kaip kaskartą augštyr ir augštyr kilo bokštai bažnyčios, tarytum kuogreičiausiai būtų norėję pasiekti dangišką skliautą ir melstisi persekiojamiems ramybės. Dvasia, kunigo Močiulskio parapijai įkvėpta, vis labyn ir labyn augo, gaivinama jautriais pamokslais jauno kunigėlio — bet kartu augo prieš jį neapykanta maskolių. Vietinis uredninkas ir akcizninkas nutarė, kad kunigo pamokslai jau pereina ribas ir yra politišku prasikaltinimu. Paklausti dėlko teip samprotauja, atsakė, juog negalimas daigtas apie paprastus dalykus teip karštai kalbėti. Tas ponui gubernatoriui užteko. Kaip matai, nusiuntė kunigui Juknevičiai „liudijimą ant liuso be sargybos važiavimo į Gardinos klioštorių!“ Bet ir tame žygyje maskoliai apsigaudino, laukdami, atrasią jauname kunigėlyje ramutę avelę, bijančią ir po peiliu skerdėjo subliauti.

Kunigas Juknevičia, prašalį visokių policijos bausmių, nei mislyte nemislijo pildyti nožmų gubernatoriaus reikalavimą, ir tik nusiuntė šitoki atsakyma: „Liudijimas, koki gavau ant važiavimo į Gardinos klioštorių, labai mane nustebino. Kaip ištikimas bažnyčios kūdikis, sąžiniškai pildžiau pridermes savo stovio, rupindamasis apie tikėjimą ir žmonių morališkumą. Visokiems žmogžudžiams, vagiams, žmonėms be sąžinės, visuomenei bledingėms yra nurodomas prasikaltinimas, ir leidžiama teisintis — jie kenčia nupelnytą koronę. Aš esmi nuatojės tokios tiesos ir net nežinau, kame mano kaltybė — meldžiu nurodykite man ją!“

Ketvirto rugsėjo velai vakare po Koricino kleboniją užvažiavo dveji rateliai. Skaudžiu aidu atsimušė jų bildėjimas širdyse Koricino gyventojų. Valandėlė — ir jau tarškino atgal per miestelį, o vienuose iš jų tarp dviejų raudosiulių sėdėjo jaunas kalinis — metai atgal dar klerikas. Nuo klebonijos girdžiasi graudus verksmas ir kaskart plačiau sklįsta — tai paskutinis parapijonų atsisveikinimas. Pakeliui lygiai matomos žmonių kravelės gailai raudojančios. Arkliai vis smarkyn ir smarkyn bėga ir šaute į Liaskų sodžių įšaua. Čionai vėl bildesį vežimų nuslegia klyksmas klupuojančių po abi kelio pusi žmonių. Tas klyksmas pasistebėtinau gasdina caro tarnus, nes regimai dar labiau muša arklius, dar smarkiau juos varo ir umai nusuka nuo kelio, kurs per Lanuvą ėjo. Ten miestelis — mislija sau — gali mus kaip pikčiau — negu verksmais sutikti. Menkoje sudelėje — gudais užgyventoje Trachimaskoje, atmaino arklius ir beka tolesniai. . . .

Rytamet Koricino bažnyčia, it gruste žmonių prigrusta. Į naujus skliautus galingu aidu atsimuša verksminga skunda žmonių. Uredninkas nujaučia, kad tas verksmus nuskriaustųjų ankščiau ar veliau gali persimainyti į baisią keršto giesmę, taigi „jau prašo“ išsiskyrstyti, kalbindamas, kad busią blogiau — uždarysiją bažnyčią. „Melsimės, pakol juos visus velniai nepagaus!“ — skamba trumpas atsakymas ir skunda vėl atsispendžia į naujus skliautus Koricino bažnyčios.

Teip tatau kunigas Juknevičia, laukdamas atsakymo ant savo teisingų reikalavimų — barzdilas raudonsiulius

susilauké. Už tą, kad jis yra kunigu, kad ištikimai pildo savo pridermes, kad yra geru ganytoju — jį veža į kalinį!!

* * *

Liūdna yra išpažinti, o vienog reikia, kad Vilniaus Vyskupystėje yra parapijų, apie kurias žodžiais Evangelijos galima sakyti: „Kada žmonės miegojo, atėjo neprietėlis ir prisėjo kukalių tarp kvėčių, ir atsitraukė.“ Tuokart tvirto reikia būdo ir stiprios kunigo rankos, idant laivas katalikiškos bažnyčios, metomas vilnimis „obru-senijos“, tikrąjį nepamestų kelį. Sunku yra panaikinti ranka neprietelio pasėtus kukalius, nes tą trukdo nožmės mūsų krašte maskoliškos tiesos, bet visgi jų augmenis gali numalšinti. Reikia tik atsirasti kunigas, kurs drąsiai su šv. Petru galėtu tarti: „Nenoriu, idant butumėte draugais piktos dvasios! negalite gerti kieliko Viešpaties ir kelieko šetono.“ Taigi tokiu kunigu savo parapijai buvo trečias iš ailies Gardinos klioštoriaus kalinys — kunigas Juozapas Zero.

Pirm dviejų metų paskirtas į pavojingą vietą į Glėbočio parapiją, iškarto suprato, juog arba dušią savo turi duoti už aveles savo, arba nuslėgti kunigišką sąžinę ir ramiai sau žiopsoti, kaip vilkas nuolat gaudyte po vieną iš burio katalikiškas aveles išgaudo. Kas jį pažino, galėjo užtikrinti išrinksias pirmąjį. Galybe žodžių jis atgaivino gerus, bet atšalusius ir apgaunamus parapijonus savo. Jo palaiminta įtekmė padarė, kad pasiliovė maišyti šliubai, pasiliovė vaikščiojimas ir kvėtimas į kumas su pravoslaunaisiais, lankymas jų budinių, cerkvų ir visokių apeigų. Žmoneliai su ašaromis ėmė maldauti Viešpatį, dovanuotų senovės apakimą. Apsižiurėjo policija, apsidairė maskoliai — regi, kad ir tie karščiausi jų darbai pradeda irti, kaip užnyks šaukti: „Gana jau tų pamokslų skutbarzdžio! Jis netik savosius atvertė, bet ir musiškius ėmė kelti!“ Ir štai vėl atsinaujina ta pati vistorija kaip ir su kn. Juknevičia: Kunigas Zero gauna „liudijimą ant liuosos kelionės į Gardinos klioštorių“ be jokio kaltybės nurodymo. Stipriai jam besiklausiant, už ką ypatingai turi kentėti, duoti jam

buvo keli menki užmetinėjimai ir galas. Tuotarpu kn. Zero dienoje šv. Traicios atsisveikina su parapija. Ak! graudus tai buvo atsisveikinimas ir turbūt nėkados jį neužmirš Glėbočio parapijonis. „Kaipo mirštantis tėvas paliekta kudikiams savo valią“ — šaukė sakytojas — „teip mano jums valia tebuna tas trumpas raginimas: Turėkitės tikėjimo tėvų mūsų, idant jus — kaip sako Apaštalas, ne suvestų tas, kas gundina, kad nepasiliktų veltų mano darbas!“

Po to minėtino pamokslo dar devynes savaitės džiaugėsi parapijonis buvojimu savo ganytojaus. 29-to rugsėjo šeštoje valandoje nuo ryto spraunikas ir asesorius su keturiais raudonsiuliais įsibaldino į kambarį kunigo Juozapo Zero. Minios parapijonų sveikino kunigėlį, gydytojas-gi Rudamina, Augustavos aptekorius ir teisdarys Mostavičia net trys gelžkelio stacijos lydėjo guodojamą kleboną.

Tarp našlaičių parapijonų grumus kilo užimas . . .

Drąsus likšioliai maskolių tarnai ėmė pabugti, bijodami keršto, kurs teisingai už jų slaptingus danešimus prigulėte jiems priguli.

* * *

Kunigas Kazimieras Klepackis pats paskutinis kalinio slenksnį teperžengė, nors jo byla aukščiausiai, lig dar neišvežus Vyskupo Zvieravičės, buvo prasidėjusi. Murai Gardinos klioštoriaus jau jam buvo pažįstami: sėdėjo juose ištisus metus už tą, kad būdamas klebonu Strubnicoje, rupinasi apie žmonių tamsolių apšvietimą. Maskoliai nieko teip nesibijo, kaip tikros šviesos spindulių. Jie gerai supranta, juog jai užšvitus, visi prašvys ir paims visas neteisybes suprasti ir jiems patiems į akis nurodyti.

Kunigas Klepackis yra tai žmogus tvirčiausio būdo — kartą kame užsikirtęs nelengviai išgaunamas. Kame tik pasirodė savo drąsumu ir tvirtybe santikiuose su maskolišku rėdu, tuojau visų širdis prie savęs patraukdavo, ir parapijonis veizėjosi į jį, kaip į kokią saulę,

trokšdami su juomi nors prieš patį Liuciperį kariauti. Maskoliai pašokdami ant to kunigo nei manyte nenusimanė atrasią jame tokį kietasprandį, į kurį net savo vilko iltis gavo gerai nudilinti.

Kunigas Klepackis paskutiniame laike pildė pridermes kamendoriaus Vilniuje prie šv. Dvasios bažnyčios, o kartu buvo kapelioniu keletos iškalų. Apskundė jį, buk dalinas kudikiams lenkiškus katakizmus, ir už tą nutarė jį ant metų kalėjimo.

Na! turbūt nėkur neapsireiškė toks mūsų valdonų nožnumas, kaip tame atsitikime. Kunigas, nejausdamas save kaltu, visai nesirupino iš liuosos valios tokį suredymą pildyti. „Tą, ką jūs vadinate kaltybe, aš“ — sakė — „rokuoju už svarbiausią mano pridermę! Prievarta vien mane paimsite, pats nevažiuosiu!“ Gudrūs maskoliai, regėdami, kaip labai išvežimas kunigų su raudonsiuliais, sujudina žmones, norėjo viską ramiai atlikti. Jau dabar visur tokia užėjo dvasia — lai patįs koronę prisiima.

Taigi visaip kalbino kunigėlį, kad tik važiuotų. Net pats gubernatorius kelius kartus kvėtė, kad bent prie jo ateitų pasirokuoti. Bet kn. Klepackis nėkur iš kambario neėjo, o gubernatoriui nuolat atsakydavo; „Užtikrinkite, kad su manimi teip nepasielgsite, kaip su kunigu Močiulskiu¹⁾ — tuokart ateisu!“ Matydami, kad su juo mažai ką įveiks, norėjo kaip norints tą kaskartą garsingesnį atsitikimą nubaugti. Apgarsino tad kunigą Klepackį, kaipo nustojusį protą — o teip žinoma liuosa nuo atsakymo ir koronės. Tokiu būdu išliuosotas kunigėlis suvadino kelius gydytojus ir jiems gerai jį ištyrus pareikalavo, kad išduotų liudijimą, esąs visai sveikas. Tą liudijimą nusiuntė gubernatoriui. Visi stačiai apkvailo! Jiems rodėsi, kad atliuosotas kalinis noriai nusitvers tokį būdą išgelbėjimo; vienog pasirodė, juog jis apart teisybės nieko nereikalauna. Ir štai užganėdinta tapo mūsų maskolių teisybė!

Dviliktojo rugsėjo apie 6-tą valandą nuo ryto įsilaužė į kn. Klepackio kambarį aštuoni policijantai kartu su

1) Žiurėk augščiau.

Vilniaus miesto policieistriū. Už valandėlės atsibundantis miestas išvydo keistą rodyklę. Iš gyvenimo suimtojo išėjo kruva žmogystų, nešanti žmogų į suviniuotą kaldrą, iš kurios buvo matomos basos kojos. Tiktai nuskustas veidas, rodė, kad tai yra kunigas. Kartkartėms sutinkamieji darbininkai apsistoja, dairosi, o pažvelgę į veidą nešamojo, išplečia akis, sutraukia pečius ir ilgai veizesi į šarpiai bėgančią eiseną. Kokį valandą laike kn. Klepackį kanceliarije policieistrio, o iš ten išodino į tamsiai uždarytą kareta, kurį jį nubildino ant kitos nuo Vilniaus stacijos į Lendvaravą. Pavakariais gyventojai Gardino vėl stebėjosi neapsakytai, o nekurius net šiurpuliai suėmė: štai iš vagono nešte išnešė kunigą — kalinį ir pasodino į vežimėlį, ant kurio vargšas net tris ištisas valandas gavo sėdėti prieš butą Jo Mylistos gubernatoriaus.

Visus keturius kunigus sutupdino Gardine buvusiamie Francisikonų klioštoriuje, kurį maskoliai į kalinį apvertė.²⁾
(Pagal lenkišką)

J. Uosis.

Iš Poltavos. Tę vargsta kun. Opulskis ištremtas už lietuvystę. Pernai T. Sargas minėjo apie jį, kaip policija prie jo kabinėjos, kam jis buk iš Poltavos buvęs „pabėgęs,“ nors kunigas Opulskis nei kojos iš miesto nekėlė. Paskui padavė kun. Opulskį į sudą, bet sudas kunigą nuteisino. Taigi policija gavo per nosį. Ale, matote, kaip maskoliai lietuviui nėkur atilsio neduoda. Kunigui Opulskiui dar metus reikės Poltavoje vergauti.

Giltinė.

Iš Ramygalos. Ačiu klebono gerumui, adynas pradėjo lietuviškai giedoti. Klebonas Genis mėgtų, kad ir kiti giedojimai būtų giedami grynai lietuviškai, kad ne tie bažnyčios maršalkos, vadinami brostvininkais, ypač Jonas Zalatoris, Mateušas ir Jonas Vertelkas ir Adomas Valikonis. Jiems tai sukraipyta giesmių kalba ir lenkiškos giesmės laike procesijos per Dievo Kūną juo tinka. Jaunesniejie, nenorėdami bažnyčioje triukšmo daryti, laukia esamųjų giedorių senatvės, — tuokart tiktai bus dailūs giedojimai.

S-tis.

²⁾ Quousque tandem! *Red.*

Iš Ramygalos. Pan. p. Kazimieras Valikonis, iš Amerikos pagrižęs, pasimurijo gražius namus, kuriose vienoj pusėj krautuvę uždėjo, o antrą pusę persamdė arbatnamiu už 200 r. ant metų. Buvo viskas gerai. Pasimislijo įsiai, pasilinksminimo delei pasiskolinti nuo vokiečio Zamo gramofoną ir, arbatninkei burliokei leidžiant, pačiame arbatnamyj tarp kitų dainų užgrajijo lenkišką „Jeszcze Polska nie zginęła,“ kurios maskoliai baisiai neapkenčia. Po kelių dienų gact pristavas ir užniko krėsti, gramafoną nusiuntė žandarams, atėmė nuo Valikonio dar ir revolverį, o juogiai Valikonis pristavui priešinos, tai šis padavė jį į miravą, bet nieko nepešė, nes Valikonio liudytojai gerai parodė, gramofoną gi žandarai teipat sugražino. Tai tau, Valikoni, su burlioke, lyg su kokia giminaite perstovinėti, o ji tau norėjo gerai įkąsti. *S-tis.*

Vilnius. 12 Siekio Vilnaus lietuviai darė atminimą už dušią a. a. vyskupo Antano Baranausko. Jau pirm laiko mieste išlipyti apgarsinimai pranešė apie vietą ir laiką tos pamaldos. Paskirtą dieną Š. Mikalojaus bažnyčia prirengta tai pamaldai. Šalinės ulyčios ir takas į bažnyčią išbarstytos eglėšakais, bažnyčia pristatyta eglėlių, katafalkas papuoštas laurais ir kitomis žolėmis. Bažnyčios langai, užleisti uždangomis, mažai teleido į vidų šviesos. Teip viskas griaudinte griaudino širdį. Žmonių bažnyčioje buvo artipiln. Valandą keletas Vilniaus kunigų lietuvių atgiedojo ekzekvijas. Kun. Kukta atlaikė Mišias, kurioms pasibaigus trumpoje lietuviškoje prakalboje priminė susirinkusiems a. a. vyskupo Baranausko nuopelnus ir paragino pasimelsti už jo dušią. Ant galo prie katafalko buvo atliktos tam tikros maldos.

Kur.

Ką patįs pravoslauni sako apie savo mokyklas?

„Cerkownyj Wiestnik“ № 12 š. m., rašydamas apie žinomąjį Vilniaus vyskupo cirkuliarą, aiškiai išsitarė: „Neabejotina, juog rusiškoji mokykla, vistiek cerkvinė ar ministerijos, yra geriausias pravedėjas pravoslaviškai rusi-

kosios įtekmės. Kunigai su vyskupais pukiausiai tai supranta ir sumaningai veda savo eilias: kildami prieš cerkvines mokyklas, neva tai dėl apgynimo r.- katalikystės, jie neapleis irgi progos įkvėpti į žmones neįtikėjimą ir apskritai rusiškoms mokykloms; vienkart pasirūpins įtaisyti lenkiškas mokyklas ir sutraukti tenai vaikus r.- katalikų. Reikiagi kame nors mokytiis ir katalikų vaikams!“

Juog Vilniaus gubernijoje atsiras lenkiškos mokyklos, tai gal būti. Bet mums jokių nė slaptų, nė atvirų lenkiškų mokyklų nereikia. Mums reikėtų rupintis apie igijimą atvirų **lietuviškų** mokyklų. Cerkvinės mokyklos geros yra pravoslauams. Lietuviams gi- katalikams reiktų reikalauti, kad valdžia daleistų **įsteigti katalikiškas mokyklas prie kiekvienos bažnyčios**, kaip yra daleista hambizams, žydams, totorams ir tt. Patsai dalykas mus prie to verčia. **Lietuviai mokytiis nori**. Bet dabartinėms pradinėms Lietuvos mokykloms išvirtus į pravedėją pravoslaviškos įtekmės, reikia pasirūpinti apie naujos rūšies mokyklas, grynai bažnytines, kur mūsų vaikai galėtų netiktai rusiškai pramokti, bet ir savo poterių išmokti, katekizmo, viso to, ko reikia, einant prie pirmosios spaviednės ir komunijos.

Iš Laiževos. Mulksiai laiževiškiai, kad ant pavasario ketin antrą mokslavietę statyti — mat mokytojas labai jiems patikęs. Ar gi nesuprantate, ko jis išmokys? Tuomet patįs savo kaštu galite statyti, kaip mokyklose daleis lietuviškai mokyti poteriis ir lietuviškai rašyti.

Kaimynas.

Kretingos mokykla.

Kretingišksiai žmonės, kad ir netol' Prusų,
Nematot' piktybės mūsų priešų rusų.

Kas Nedėlę, Šventę, apsitaisę dailiai

Einat' garbint' Dievą, melstis karštai, meiliai;

Atėję aplankot' netikt Dievo Namus,

Užmetat' dar aki ir ant klioštoriaus rumus.

Išvydę tuos rumus gailiai apsiverkit', —

Broliams nežinoliams tokiais zodžiais tarkit':

„Čia mažne kas meta po du, tris kunigus

„Maskoliai uždaro, kaip kaltininkus

„Už tą, kad dėl mūsų nor gerą daryti,

„Mus pačius ir vaikus kaip piemuo ganyti;

„Už tą, kad mokykluos' liep' saviškai melstis

„Užgin' pravoslavnon tikėjimon verstis.

Pasakęs tą broliams, kad ne dėlko kito,

Kaip tikt dėl mokyklų čia kunigams vieta.

Pažvelgkit' dabar gi ant savęs, vyreliai,

Įeikit' mokyklon, ką netoli kelio

Prieš klioštoriaus murus stov ir ant jo žemės

Iš kur daug piktybių ir necnatų semes.

Veizėkit', ar prider' jums tatai daryti,

Berninkus ir mergas mokyklon varyti.

Juog mergos išmokus rusiškai čiauškėti

Išeis su maskoliais rubežių sergėti.

Pames tikėjimą ir tėvelių kalbą,

Pažeis tavo stoną par necnatos darbą.

Su ruskiais bučiuosis, juokosis, vaipisis,

„Aniuša, Katriuša,“ teip save vadisis.

O ką jos mokyklų' su vaikiukais daro?

Visokiems špitokliams, šelmysčioms duod' garo.

Išmoksta sukeikti rusiškai be gėdos,

Kad parašius ant rašto gal įpult' į bėdas.

O tokių begėdžių čia iš viso dvylik

Nuo dešimties metų, trylik lig šešiolik,

Dėl didesnės gėdos išrokosiu visas,

Kad kiekviens žinotų, kiek maskalų veisas:

Korcalė Staponė, Tiškalė Barbora

Gergždalė, Kerpalė, Galdekalė Ona

Rudovič, Narbontalė, Stakanckalė Kristina

Šostakalė, Fadzunalė, Jukopauskalė Teresa.

Kita dar dvylikta Šveralė Petronė,

Kuri galės buti pišoriui už pone.

Taigi, kretingiškiei, mergeles atinkit'

Dušios ir kuno anų nežudykit'!

Nebukit' begalviais daugiaus teip nebdarykit'

Per tas mergplaikes kunigų nežudykit.

Dobylas.

Maskolių persekiojimai.

Iš Švėkšnos. „Varpo“ № 12 praėjusių metų rašė, kaip iš Šiaulių gimnazijos tapo išmestas 7 klisos mokininis p. Aklys dėlei to tiktai, juog pas jį atrado valdžiai nepatinkamą ruską laikraštį *наканунъ*. Ir kas galėjo mislyti, kad iš tos priežasties galėtų buti krata net Švėkšnos parapijoj! O, mat, buvo. 4 d. sausio naktį policija apspito ukininką Ignotą, visus pašalius išlandė, o nieko „trepno“ neradę, pagrobė nors kun. Zelvavičės katekizmą ir dar kelias seniausias liet. knygas. Maskolijoj spaustas. Ar ne juokai! O ar žinote, kodėl Ignotą teip smarkiai kratė ir dar priežiūrą „(nadzorą)“ uždėjo? Dėlto, kad Ignoto sunus mokinosi Šiaulių gimnazijoj (VI kl.) ir ant gaspados gyveno draugiai su p. Akliu. Kažin, ar ir kitų Aklio draugų tėvynėj krėtė?

Popierelis.

Iš Petrapilio. (*Byla inženieerio Maciejausko*). 1900 metuose inž. p. Maciejauskas buvo Petrapilyj išdavęs žemlapį Lietuviškai-Latviškai Krašto, ant kurio vietų. upių ir t. t. vardai buvo atspausti lietuviškoms raidėmis. Per 8 mėnesius tą žemlapį visur atvirai pardavinėjo, tik paskui vyriausias cenzūros užveizdėtojas kunigaikštis Šachovskis ėmė tą žemlapį ir uždraudė nevien pardavinėti, bet dar jį sukonfiskavojo. Apie tai buvo rašyta ir T. Sarge. Bet p. Maciejauskis nedavė už nosies vedžioti: tą Šachovskį padavė į sudą ir gavo viršų. Senatas prisudijo, kad Šachovskis Maciejauskui užmokėtų 1200 rublių už pažaidą. Gerai, kad Maciejauskas tam Šachovskiui nulaužė ragus. Reikia dar ir tą paminėti, juog nežiurint ant to, kad Šachovskis teisinis, sakydamas, buk lietuviškos knygospaties caro uždraustos — Maciejausko advokatas p. Kaminka balsiai atsakė, juogiai nėra jokio caro paliepimo, užginančio lietuvišką spaudą.

O daug sykių Lietuvoje atsitinka, juog maskoliai, pas žmonių bekrėsdami, paima ir Vilniuj spaustas knygas. Tokiems nereikia dovanoti, bet, kaip p. M. skūstis aukstesniai valdžiai.

Pasidalinu su Sargo skaitytojais, juog Petrapilyj šneka spaudą sugryšiant, tik mums nereikia snausti. (Apie inž. Maciejauskio bylą rašė „Novoje Vremia.“) R. M.

Iš Kauno. Maskoliai, kaip jau mums nieko blogo negali išmislyti, tai ben prie žydų kabinas. Kauno direkcija išleido prisakymą visiems učiteliams, kad žydžiu-kus, į kliasą einančius, šabo dienoj' butinai verstų rašyti (ką žydams talmudas užgina), o jei, girdi, neklausytų, tai juos išginti „von“ iš kliasos. Turbut nuo žydų nori „chabores“ (paperkų) iškaulyti. O kad musų vaikai užsispirtų reikalauti, kad juos lietuviško rašto mokintų, katekizmą lietuviškai išguldinėtų, tai gal ir juos išgintų. O juk nebutų prastai.

Iš Girininkų ties Gargždais. Pasileidę tie gargždiškiai. Neperseniai du broliu Stirt... nuo našlės Barbšienės nusipirko monopolinės pasigertų, bet paskui nutarė iškirsti štuką; apskundė žandarams už monopolinės pardavivėjimą. Tie sustatė protokolą, pakėlė bylą; ir Barbšienė liko nuštruopuota ant 50 rublių, arba du mėnesiu į kalėjimą. Kas šventę ir kas-turgų Gargždų monopolis adaras iki išvakarų, partat pilnos kertės girtų, o policija nei matyte nemato. Mat, nors tu nusprogek begerdamas, by tik savo graši kaznai įkiši — Tai mat, koki musų vyriausybė.

Įvairios žinios.

Čia patalpiname mergaitės raštą, vertą visų skaityti.

Didžiausiasias Geradėjau!

Didžiausia pakara dėkavoju už paraginimą manęs mokyti rašyti. Teisybę sakant, visiems rodės be didelio įtempimo nesą galima išmokti: dėlto nebuvo nekūr mergelės mokančios rašyti, — dabar dėkavojant mokytes-niųjų storonei matome daugybę pramokusių. Man pačiai rodės, kad tai negalimas daigtas išmokti, o dabar pamačiau, juog kas tik turi norą, gal per vieną tiktai nedėlę lengviausiai išmokti, prasidėjus ne visas litaras vienkart

rašyti, ale tiktai pakarčiui po vieną, kol kiek tiek dorai pabrėši; lig pusės litarų eina sunkiai mažne kožnam o potam be kokio trūdumo kokia litara pasitinka, tokią rašai dorai. Mokslas trumpas ir siauras, ale, kaip pamačiau, didelei naudingas: par tą mažą mokslą galiu šei pjau nežinomus, neatmenamus dalykus užsirašyti ir atmintyj užlaikyti ilgą čiesą arba visą amžį, o dar ką: galiu šnekėtis su tolimais savo pažįstamais prieteliais, savo mislį ir jautimą pasiųsti į tolimas šalis, arba šnekėtis su tokiais žmoniemis, katrų nėsu mačiusi, ir gal buti nėkumet nepamatysiu. Dėlto iš to mokslo turiu didžiausią patieką, ir už tai giliausiai dėkavoju už save ir už visas mergeles, katros dar nesuprato ir nepažįsta to mokslo brangumo. Visad melsiuos, kad už tai Tamstai Dievas užmokėtų reikalingomis Tamstos gyvenimui loskomis. O Tamstos geradėjystė amžinai paliks mano pomietyj.

N. N.

Ps. To originališko laiško raidės gan dailios, tik apsisotjimo ženklai nebuvo pastatyti. Žodžių sudarimo neiek nekeitėme. Matote, juog iš musų mergelių išeitų geriausios raštinikės, kad kas anas tiktai pamokytų. Tegul bus šitas jaunamokslės laiškas pažadinimu prie mokinimos rašyti musų jaunumenės! *Red. (iš mand.)*

Iš Tirkšlių. Metai bus, kaip čia uždėjo savo krautuvę vienas iš tirkšliškių — S. Mežis. Budamas prastu siuvėjėliu jis surinko keleta šimtų rublių, ir nors mažo mokslo ir nedaug rokundų težinaš, vienog pradėjo uždėti krautuvėlę. Kiekvienas pro šalį eidamas gali pamatyti žemaitišką parašą: „*Krautuvė S. Mežio Broliai pirki'e.*“ Dabar jam labai gerai sekas; tikt tegul saugojas žydėlių, kurie jam užvydžia, ir tegul save gerai veda, o per trumpą laiką praluobs. Tai paveikslas musų lietuviams, kad užčiedytų skatiką, o paskui jį apverstų ant prekystės.

Pažįstamas.

Iš Mažeikių. Ir čia du kataliku žemaičiu uždėjo krautuvėles, tikt vienam iš jų, Keršiui, nesiseka. Mat blogai save veda: igijo ponybės, pradėjo kortoms luošti iš pinigų ir degtinę traukti, o nedėlioms dar ir savo broliams

žemaičiams ją pardavinėja. Taip elgdamas neilgai galės gyventi, Dievas nepadės.

Tarnaitė.

Iš Krekenavos. (Panev. pav.) Kaip žmogus gali, pats nesijauzdamas ir nenorėdamas, į nieką pavirsti, pasirodo iš vieno atsitikimo, kurį tuojaus papasakosiu.

Atvyko čion pernai kasžin iš kur jaunas vyras, vardu Antanas, ir pristojo bernauti į dvarą pas Švainickį. Vyrukas buvo visas sveikas, pajiegęs dirbti ir netinginys. Tiktai vieną turėjo negerą pusę, kad neramaus buvo būdo. Pabuvęs tris mėnesius, jis pametė Švainickį ir išėjo sau nepareikalavęs nė algos, ką per tą laiką užsidirbo. Netrukęs Antanas vėl pristojo už berną pas ukininką Sereiką Užlauzose. Bet čionai neišbuvęs nė trijų mėnesių, paketino atsitraukti. Juogiai susiderėjo ant visų metų, tai žinojo, kad už tuos du mėnesių Sereika neduos nieko. Ką čia daryti? reikia pačiam pasiimti kas priguli, mislijo Antanas. ir išeiti sau kur akys neša. Jis kasžin kaip suvuodė, kad pas ūkiniuką stovi neseniai sudėti kaimo mokesčiai ir prijautė kur padėti. Tai-gi prisitaikė prie pinigų ir pasiėmė, kiek numanydams gana. Pinigų buvo surinkta į du šimtu rublių, ir kad taip kitam, butų nieko nepalikęs; bet Antanas to nepadarė. Pristojęs po to dar pas vieną ukininką jau visai nerimo ir paketino ilgai nesidarkant stačiai permaintyti stoną. Vieną gražią naktį, kada mėnulis nešvietė, jis atsidurė Švainickio tribose; šuniš, kaipo seną savo pazystamą, nelajo, o visi padėjimai gerai žinomi buvo. Vogti Antanas neketino čion nieko, bet turėjo ant mislių atsilyginti su Švainickiu už savo tarnystą. Taigi atsidaręs karvių tvartą, jis išsivedė ant saito vieną, kur greitesnę karvaitę, ir pasileido pusiauriščia vieškeliu. Iki rytui nubėgo galą kelio, bet abudu, o ypač karvutė, pailsę buvo. Dar baisu prie to, kad Švainickis netsivytų. Kad užbaigtų tas pamias, Antanas pasiulė pirkti karvę vienam ukininkui, ką šale kelio gyveno. Užsiprašė 30 rublių, bet greitai nuleido ant 15; ukininkas neturėjo pinigų, tai nuvejo pas kaimyną atsineštį, o pardavikui liepė palaukti. Belaukdams Antanas pamatė gryžtant ukininką, bet jau ne vieną, tiktai su kaimynu; ir baisu jam kasžin kodėl pasidarė.

Nepratęs ir neturėdams kada geriau pasimislyti, paliko karvę ir pats tiesė atgal protekiniu. Anuodu užgulė vytis. Neilgai trukus Antanas turėjo pasiduoti į jų rankas. Užklaustas prisipažino, iš kur karvę ėmė. Įsikišo paskui į tą dalyką šaltyšius, uredninkai; ir Antanas pasijuto už užrakytų durių ir už geležinių langų. Nors jis nerimsta prie daigto, bet dabar turės išbūti nepametęs, kiek prisakys sūdas.

K. Gvardikas.

Iš Ramygalos, Pan. p Pernai į šimtininkus pakliuvo Kazymieras Akunevičius iš Gaidų sodos, kariumenėj buvęs ir tę išmoko kyšius rinkti bei prie savo brolių kabinėtis. Tikras caro tarnas ir judošius. Kažikaip gavo jis kokią tę proklamaciją, ir užsimanė tuomi daug sau pasipelnyti. Patikęs škaplierninką B. M., gązdino prie uredninko nuvesias, jei neduos jam pusbutelį. Škaplierninkas atsikrapijo, 23 kap. duodamas. Kitąsyk vėl patikęs iš turgaus parjojant J. Ž. prie kurio kabinos, kam jis, girdi, su uošviene knygas pardavinėja, bet J. Ž. nedavė ant degtinės, sako ir gerai jam antausius apšildęs. Šimtininkas puolė prie uredninko; o tas pamokino J. Ž. paduoti į sudą, proklamaciją-gi pats nusiuntė asesoriui, kurs po dviejų dienų atbildėjo krėsti, bet nieko nerado nei pas B. M. nei pas J. Ž. Pristovas norėjo škaplierninką B. M. prispirti, kad prisipažintų proklamaciją pats iš Šidlavo parsinešęs ir jas veltui dalinėjęs, o J. Ž., kad jis knygas pardavinėjęs. Žinoma, nieko nuo jų neišgavo. Mieravosis-gi, kad žinotumet, šimtininką nukaltino ir prisudijo 7 dienas patupėti už nereikalingą prie žmonių kabinėjimąs. Vienok tos bylos dar nėra galo.

S-tis.

Iš Gargždų, Telš. p. Kaip svietas svietu, dar negirdėta, kad lietuvis maskolių į apiekunus rinktų, o gargždiškiai jau renka. Štai neseniai numirė Budrys; Budrienė paliko našlė. Buvo sielskoje vyrų seimas, o Budrienė į savo apiekunus apsiskyrė Gargždų pišorių, učitelių ir kitus. Vyr'ai tuos „apiekunus“ užtvirtino. Na sakykit, kokios tų gargždiškių akis? Nauji apiekunai gerai Budrienę aprūpina: jau gerą miško šmotą paskubo parduoti, o

Budrienei pinigų nedavė nei ditkos, sako, į banką padėję. Gerai sakoma: eik su velniu obulauti, o paliksi be maišo ir be obulių.

Iš Vėžaičių, Ras. p. Ukininkas Mažeikis vežė 11 bakių įvairaus tavoro (buvo ir knygų): ant kelio pasigyрэ kažikam, ką vežąs, nepaskubo ir mylios nuvažiuoti, kaip tapo kareivių sulaikytas. M-kiui į Ameriką pavyko ištrukti. Ale kas tie per žemaičiai, juog, kur tik gali, tuoj savo brolių skandina ir į maskolių nagus įduoda?

Iš Šeduikių, Ukm. pav. Šeduikių sodžiuje buvo neprotingas ukininkas Pajeda Mateušas. Jisai bepročiuodamas ėmė ir uždegė Pernavo Povilo mašyną ir gale sodžiaus riogsančią karčiamą. Pasijutęs veikia kaltu, patsai atsidavė į rankas, nors buvo neapsakomai stipras. Surišę nabagą sodiečiai tiek mušė, kiek tik kas galėjo. o Grižas Jonas, dar neužsiganėdinęs, pareikalavo, kad neštų ir mestų į ugnį. Ag ir pagriebė ir butų sudeginę, nors beprotis labai gailingai prašė, kad ne patsai Pernavas, kurs suturėjo žvėris, ne žmones, dovanodamas kaltybę. Tada Grižas J. patsai vienas ėmė deginti bepročio kojas. Paskui sodiečiai nuplėšė nuo Pajedos visus drabužius ir batus, išsidalijo ir nusinešė pas žydą pragerti, o sumuštą beprotį paliko žydams, kad pasitiešytų. Negal apsaakyti, ką tie pagonai nedavė krikščioniui už sudeginimą karčiamos. Šaukės nabagas, protą atgavęs prie visų, bet niekas jo negelbėjo, kol policija neprisbuvo ir neatrado, teip ištinužio, kad net marškiniai susproginėjo. Patįs žydai stebėjos paskui, juog žmogus teip gajus yra ir juog teip ilgai negal užmušti.

Ta tai „žmoniška“ širdis! Piktadario, ne tik bepročio negalima teip žūdyti. Matai, kitų tebesama laukinių žvėrių, nors mielaširdingo krikščionies vardą nešioja.

Klynabalio Kaxys.

Nuo Šidlavo padangės. Ras. p. „Geras starasta.“ 1902 metuose, rodos, 5 liepos mėnesio, miestelije Šidlav buvo susėjimas žalakiškių starastystes (schod Žolokiškano selsnako obščestva). Diena pasitaikė lytinga, dėlto ir nesusėjo

nei pusė valsčionių, nors, tiesa, tai tas — negirtinas darbas, nes susėjimai ant valsčionių naudos įtaisyti ir ant jų reikia ištikimai vaikščioti. Pasinaudodamas iš to, starasta K. Marcišauskis užrašė visiems nebuvusiems ukininkams bausmes po rublį, o bobelėms po pusę rublio; visus tuos pinigų paskiręs ant naudos mokyklos kapitalo (Въ пользу училищнаго капитала) nusiuntė p. tarpininkui ant užtvirtinimo. Tarpininkas, žinoma su noru, užtvirtino; ir jau dabar teliekta žalakiškiškiems tiktai užsimokėti, t. y. atiduoti į pono mokintojo (učiteliaus) rankes savo kruvinai uždirbtą skatiką. Ant ko jis jį apvers, tai užtikro p. Marcišauskis nežino, nes — pirmas tamsunas, o aš drąsiai sakau, bet bus ir tiesa, juog ant apruskinimo sau paduotų mokintinių, o ypatingai mergaičių, kurių bus Šidlavo mokykloje apie 20 ypatų ant abelno skaitliaus 60 mokintinių.

Prisiartino ruduo. Atėjo starastos rinkimai. Daugumas valsčionių, daugiau suprantančių tokius darbus, nenorėjo minėtojo starastos laikyti ant ketvirtojo, rodos, trimečio, bet ką jų saujelė padarys prieš cėlą kupėtą „bosų“, kurie paskui degtinės stiklelio į Riga, kaip veršiai, nusėktu. Jau buvo ir laikas jį numesti, nes daug dirba be jokio apsimislėjimo.

Daug, daug dar reik mūsų valstiečiams mokintis, ir dar daug laiko praeis, pakol atpras paskui naujai išrinkto „členo“ kaip banda sekti, laukiant ar nepastatys pusbutelkę!?

Gyventojas Tiruliu.

Iš Prūsų. Šeimyna, pernai Prusuose tarnavusi, ne daug tepelnė, Lietuvoje butų gavę alga geresnę. Prusai greitai moka nuštriuopuoti, o jei pajunta, kad kas turi skatiką, moka prie jo prisisukti, prie alaus, kartų primasindami. Nėkur nėra teip gerai, kaip namie. *Bernas.*

Ginčas.

Tamsi buvo Diena Uždušinė. Visi po dievmeldystei skubinosi į savo šiltas grinčias, kad apšilti ir nuo lytaus pastogį rasti; daugumas buvo iš parapijos apsinakvojęs, savo pastogio neturint, ant nedėlios „brostvinės“ atlaidų. Šilta triobelė miesto pakalnėje stovėjo arti — pilna žmonių nakvojančių pas Sidarą, kuris savo namus turėjo, ir vaiką į gimnaziją leido. Vakarais, kad ugnis kaitriai žiburiavo, Sidarienė po grinčią ruošėsi, apsinakvojanti sodiečiai, vyrai ir moteris, šį-tą dunduriavo, apie visokius dalykus kalbėjos.

* * *

— Apie Kalvariją ar visi žemaitiškai kalba? — prakalbina Griušas seniukas žemaitė, kuri buvo nuo Kalvarijos čion ant kvatieros.

— Kas čia kalbės lenkiškai, visi žemaitiškai, — atsakė žemaitė.

— Visa Kauno gubernija lietuviškai kalba, — pakalbėjo Jonas, kuris lig šiol skaitė „Tiesos Žodžius“ knygą, — dabar tiktai pieminis su kiaulėmis lenkiškai tekalba, o žmonės gerą vardą turinti, visi lietuviškai kalba.

— Ar ir tu prie lietuvių priguli? Jau aš tave girdėjau su ta lietuvyte; ar lenkiška kalba negera? jūs kas-žin-ką išsimislijate, katalikišką kalbą po kojų minti! katalikų tikėjimą ardyti! jūs paršai, vėjavaikai, socialistai, — teip pradėjo rėkti ir bartis Sidarienė.

— Pamažu Čioce, ko teip rėki? galime palengva susikalbėti, — ramino Jonas — kaip-gi aš neprigulėsiu prie lietuvių, mano motina ir tėvas lietuviai, mano Tėvynė Lietuva, o ne Lenkyja. Lenkiška kalba teip-gi nebloga, bet jinai man ir visiems drauge lietuviams nereikalinga. Lietuviška kalba teip-gi ne pagoniška, gal but visokios kalbos katalikiškos, o apie tikėjimą mes nieko nekalbame; kaip Tamsta nori, teip tikėk; o mes visados vienodai kalbėsime ir savo lietuvytę ir katalikišką tikėjimą augštjisme; mes ne esame paršai, ne esame vėjavaikai, dėl-to

kad mes nieko ant vėjo nekalbame, tiktai vis ištikrųjų susiekiu prižadus išpildyti, ir socialistais mūsų prašau nevadinti, dėlto kad Tamsta pati nežinai, kas tai yra socializmas. —

— Numanau, prie kokių lietuvių tu priguli, prie socialistu, prie tų vagių, kurie naktį eina svirną laužti arklių vogti; dar pučėtis kaip rupužės su savo lietuvyste! — rėkė toliaus Sidarienė.

— O lenkai, tai rodos nėra vagių — lenkai labiau čupesi su lenkyste, ir mes jų nevadiname rupužėmis, bet mylime kožną iš jų kaip savo artymą! Užmeti mums vardą socialistų, o nežinai, kad ir lenkų yra socialistų! Prašau dar pasakyk, kokie tie socialistai? kuomi jie užsiima?

— Kuomi jie užsiims? arklius vagia, žmones muša; vis lietuviškai susitarė, kur eina vogti, — trumpai atsakė Sidarienė.

— O lenkiškai tai nesitaria eiti arklių vogti? — vis ginčijo Jonas.

— Jonel! tu geras vaiks! dievobaimingas; nesiversk, į durnius, buk kaip žmogus, ne buntovėiks, ką jums kliuv lenkiška kalba?

— Ką jinai klius? jinai man nieko nekliuv ta lenkiška kalba; aš į durnius nesiversiu; buvau lietuviu ir busiu, ir lenkiškai man mokėti nereik; iš to nieko naudos neapturėsiu, — atsakė Jonas.

— Ar lenkiška kalba nenaudinga? ar ne poniška? ar lenkai ne geri žmonės? Su lenkiška kalba, su ruska gali eiti skersai ir išilgai, su visais susikalbėsi; o jūs ginatė lenkiškai mokintis, lenkišką kalbą persekiojate? Buvau neseniai Vilniuje. Visus kozonius (pamokslus) lenkiškai supratau; ar negerai? Labai gerai! Ir aš pati, kad nebučiau lenkiškai išsimokusi beslužydama prie ponų, kiek dabar vargo būtų su lenkiškomis lekcijomis mano Vladžiuku gimuažijoje! O dabar nereikia tiek daug mokėti už naują kalbą; dabar mano vaikų prigimta kalba lenkiška, o lietuviška mums nereikalinga. O jūs vis peikate lenkus,

jų brangią kalbą niekinate; o tuos, kurie lietuviškai nekalba, pravardžiuojate visai išvadindami, o savo niekam neverta kalba, augštinate, griėšyate, vaikeliai! į peklą nueisite su savo išmisiais! Pamesk tokias mislis, vaikuti, prašau! — teip sakė Sidarienė supykusi.

— Teip, teip! — atsakė Jonas — pamesti tokias mislis! man rodos, juog niekadros nepamesiu! Tiktai Tamsta nerėk, turėk kantrybę; duok man keletą žodžių tarti! Sakai: Jūs ginate lenkiškai mokintis“. Netiesa! mės niekadros nepavydžiame ir neginame mokintis! Kokia tik kalba būtų ar lenkiška, ar maskoliška; ar vokiška, ar prancūziška, ar angliška — vis mokinamės jas ant savo naudros. Gerai būtų, viso svieta kalbas mokėti, bet kur galima, vis lietuviškai kalbėti, neparduoti lietuviystės už kalbą, tarp savės vis lietuviškai kalbėti, savo vaikus iš mažumos savo kalbą mokinti, ne svetimą! Lietuvė buvai, o savo vaikus išmokei lenkiškai iš prigimimo, ne toje kalboje, kuri Tamstai motina įleido į širdį, į lupas, ir į visus jausmus; davei savo vaikams kitoki supratimą kalbos, galiu sakyti, juog jau atšaldei savo vaikuose katalikystės jausmus, palenkei prie pravoslavijos arčiau; nes lenkiška kalba nedaug skiriasi nuo maskoliškos; o jau išsižadėję tautystės greitai išsižadės ir katalikystės. Jeigu mės esame nuskure ožiai, ir tai neverta, eiti prie vilko puikaus ir galingo, kad mus suėstų, mūsų kraują sugertų ir pervirintas mūsų kraujas suseitų į vilko kraują, ir mės stotumėmės tikrais vilkais, iš mūsų kraujo jau gimtų vaikai-vilkuičiai. Ar-gi mės busime svyruojančiomis lėndrėmis, kad linktumėm į visas puses į lenkystę, į maskolystę ir į kitas tautas, nužiurėdami, kurioje padoresnis bus mums gyvenimas? **Užgimėme lietuviais ir mirkime, savo vaikus mokinę, mylėti lietuviystę!** Mės lenkiškos kalbos neniekiname ir nepersekiame; tik niekiname tuos lietuvius, tuos savo brolius, kurie išsižadėję lietuviystės o pavirtę į lenkus, paniekina prigimimą ir tuos šventus jausmus, kuriuos apturėjo nuo motinos lietuviės, paniekino savo motiną ir jos kalbą.

— Kaip-gi, tu pagone? lenkišką kalbą lygini su ruska, su vokiška, su visomis nekatalikiškomis kalbomis, jug

ir lietuviška kalba netoli nuo latviškos? Lenkiška grynai katalikiška. Kad jau lenkišką kalbą niekini, tai jau niekini ir savo vierą; bijok tu Dievą tu bedievi! rėkė supykusi Siedarienė.

— Tylėk, tylėk! paklausyk, ką dar noriu pasakyti — kalbėjo Jonas. — Kas man labai aišku, Tamstai visai nesuprantama; žinok, juog katalikystė visiškai skiriasi nuo tautystės; katalikiška kalba galbut ir ruska ir vokiška ir latviška, kokios tiktai yra kalbos ant svieto; netiktai gali buti, bet yra iš visokių tautų, iš visokių kalbų katalikais. Maskoliai ir buvo katalikais — o niekad os jie nebuvo lenkais! lenkai buvo pagonais, o ne katalikais, jug ne vis-tiek, ar lietuvis, ar lenkas, bet tarp jų yra didelis skyrius, kaip katalikystės nuo lenkystės yra didelis skyrius. Ir vokiečiai buvo visi katalikai, ir dabar yra daug, labai daug vokiečių katalikų; bet negal buti vokiečiu ir lietuviu kartu; negalimas daigtas, buti lenku ir lietuviu kartu viename kune. Patriotizmą matau, juog vadini bedievyste, ir sakai „Bijok Dievo;“ ar už tėvynės meilę bijote Dievo? geriau Tamsta bijok už peržengimą prisakymo Viešpaties Dievo, už paniekinimą tėvų kalbos, jų lietuviškų jausmų ir visų senovės papročių!

— Gana gana! neplepėjęs visų niekų geriau tylėtum, o ne gerus žmones erzinti. Kožnas kaip nor, teip ir kalba; kam reikia ginti! — barėsi ant Jono motina.

— Na kas gali užginti kalbėti? kaip kas nor, teip ir kalba; ir manęs niekas neužgins kalbėti. Vis lietuviškai kalbėjau, vis kalbu ir vis kalbėsiu, teip kaip mane mažą išmokai. Ačiu už tai! — atsakė Jonas.

— O tai pasiutęs ginčas, — kalbėjo Sidarienė.

— Žiurėk! R-ke buvo ant vieno kryžiaus parašai lietuviški ir lenkiški; kunigas kamendorius išbraukė lenkiškus, o paliko tiktai lietuviškas — lig šiol tylėjusi prakalbėjo siuvėja Ona.

— Girdėjau nuo tokių kamendorių; na ar jie kunigai, jie sudžiotojiai, ir savo dušią prapuldįs; girdėjau neviena kleboną ir džiakoną sakantį, juog per lenkišką karalystę

tegali patekti į dangaus karalystę; o čia jie naikina tą karalystę, prasimano sau naują, negirdėtą Lietuvą. Aną dieną teip su Antanu R. riejemės, sakau, kam tu mokais lenkiškai, kad lenkiška negera kalba? Supykinau jį, o dabar niekada ir nebeateina — teip aiškina Sidarienė.

— A tai Tamstos klebonai ir džiakonai šventi su savo lenkiškumais, o kamendoriai prakeikti — kalbėjo Jonas ironiškai — matysiu, į kokią karalystę nuves jie Tamstą, tiktai sek paskui jų.

— Užtai ir netaužik nieku prieš šventus žmones.

— O ką aš sakiau neteisingai?

— Vėl, vėl pradėsi nuo pradžios, jau man galva skauda dėl tavęs! tai ginčas, ginčas!

— Žinokis su savo lenkyste, aš Tamstai lietuviškos dvasios nebeįpsiu, kad jau išgaravo. Gyvenk, kaip sau žinai, o man teisybės kalbėti niekas neužgins.

— Tai ginčas, tai ginčas! pasintęs ginčas!... pabaigė Sidarienė.

J. Laukinis.

Maskolija. Męs visudaugiausiai matome vargo: pastatyk kryžių, o veizėk jau urednikas ir prikibęs; nusi-pirk knygelę pasimelsti, kad Dievas ir maskoliui duotų Dvasią šventą, o nepasijusi, kaip į kalinį papuoles; mokink sodoje keletą vaikų susivadinęs katekizmo, žiurėk: jau tave ir nuštriuopavę, girdi, „už paslaptinį vaikų mokinimą;“ paprašyk, kad jie mums spaudą sugražintų, kad mokyklose vaikus lietuviškai ben poterių leistų mokinti, kad kokią sugriuvusią koplyčėlę arba pilijėlę pataisyti, tai netik ką gero nuo jų ne iškaulysi, ale dar „buntančiku“ tave išpravardžios. — Nori mums gyviems kailį nunerti ir savo maskoliškai-pravoslaviškais gaurais apmauti, o nei sudejuoti neleidžia. Dieve, tik mus pastiprink!

O tuotarpu po laikraščius paskelbė, kad Charbino mieste (Kitajuje, kur maskoliai išibrūžė) maskoliai savo kaštu katalikams bažnyčią statysią. Dar to negirdėta.

Bet jie nori tik svietui akis apmonyti, prieš kitas karalystes gerais pasirodydami, o neprisipažindami, kaip jie su mums apseina.

Saratove didelis džiaugsmas iš priežasties atvykimo naujo vyskupo Barono Roppo, pirmiaus Žemaičių kapitulos kanauninko. Vyskupija, ikišiol apleista, dabar atkus.

Per Nekaltą Prasiđėjimą Saratovo seminarijoj ėsas gražus paprotis šlovinti Mariją. Puošią Jos paveikslą, giesmes ant Jos garbės giestą, skaitymus skaitą. Šimet-gi per tris vakarus ateidavęs į seminariją ir pats Vyskupas J. M. Roppas. Klierikai lietuviai teipat pasirodę: du iš jų kalbas kalbėję ant savojo liežuvio (Klierikų lietuvių ėsą 8). Vyskupas iš lietuvių labai pasidžiaugęs ir juosius vienkart su kitais prie savęs glaudžias.

Lenkija. Buvusį Vilniaus vyskupą J. M. Steponą Zvieravičę sandomieriečiai sutiko su neišpasakyta iškilme; kaip Sandomierius Sandomieriu dar nei vieno vyskupo teip nebuvo priėmę: su giesmėmis, muzika; kunigų, ponybės suvažiavo be skaitliaus, o šėipjau žmonės ne buriais, bet didžiausiomis miniomis pas kelių palaukė. Juo maskoliai tą garbų senelį persekiojo, juo sandomieriečiai iškilmingiaus pasirupino jį patikti; ir dabar garbina jį, kaip kokį mučelninką, stebuklingai nuo nužudymo išlikusį. Policija Opatovo mieste norėjo iškilmės nedaleisti; ale lenkai tiesiai jiems šaukė: Atsitraukit, jei norite gyvi išlikti. Nors pačios iškilmės gaišinti ir uždrausti maskoliai nedrįso, tečiaus po laikraščius nei pusės gražumo cenzura apskelbti neleido. Pats Leonas XIII telegrapavo į Sandomierių, Vysk. Zvieravičę sveikindames.

R. M.

Prancija. Prancijos katalikai dabar baisiai persekiojami; daugybė klištorių uždaryta, zokaninkai policijos blaškomi į visas puses, katalikiškos mokslainės uždengiamos, o valdžios rengiamose škalose tikėjimo išguldymas panaikintas. Patįs tėvai paliekta nuo uriedo atstumti, jei jų vaikai į bažnyčią ant katekizmo eina, arba patįs pildo tikėjimo priedermes.

Šiaurinėj Prancijoj yra kraštas, vadinamas Bretonija, kurios gyventojai — geri katalikai, kaip ir mūsų žemaičiai.

Bedieviška Prancijos valdžia, jų tikėjimą norėdama susilpninti, kunigams įsakė pamokslus ne bretoniškai, bet prancuziškai sakyti, ale geri Bretonijos kunigai štriuopų nebijo. Žodžiu sakant, Prancijoje teipat kaip ir Maskolijoje, katalikai — persekiojami, tik tų knygas gal spauzdinti visokiose kalbose, o pas mus nei to negal.

Vokietija. Čia katalikams geriau. Nors, tiesa, visokie pastoriai rupinas katalikus suklaidinti, bet ir katalikų kunigams duota pilna liuosybė: gal jie visur važinėti ant atlaidų, spaviedoti, pamokslus sakyti, valdžios nesiklause, gal jie rašyti, drukavoti, perdavinėti ir dovanoti visokias knygas ir laikraščius, gal daryti misijas, kaip pas mūsų pernai per jubilėjų, mokyklose iš katalikiškų knygų išguldinėti religiją ir tt. Yra persekiojami katalikai ir Vokietijoje, ale aniems valna ir gintis nuo užpuldinėjimų. Paskutiniam laike vokiečiai lenkus ėmė truputį gnaibyti; ale lenkai, daugybę knygų, laikraščių išleisdami, pigiai sužadina savuosius, kad prūsams nepasiduotų. Lenkai ir skundžiasi, kam Berlyne, nors apie 18 bažnyčių, o lenkiškos pamaldos tik vienoj. Sako, kad į Vokietiją ir Jezavitai pagrišę. O mės, lietuviai, kuone visas knygas iš Vokietijos teprigauname. Kad Tilžė būtų po maskolium, kažikur knygas spaustumėm!

Anglija. Nors kraštas anglikonų tikėjimo užgyventas, ir Anglijos karalius — anglikonas, ale valdžia katalikų nei truputį nepersekioja. Londone ir lietuviai savo parapiją įkurė; jei tarp Londono lietuvių nėra sutikimo, tai čia jau jie patį kalti.

Lietuviai — katalikai Londone. 30 d. kovo sulyg naujajį kalendorių pirmą Velykų dieną tapo pašvęsta Londone lietuviška bažnyčia. Žinoma, žemė ir namas nupirkta su skola; ant skolos paimti ir reikalingiausiai bažnytiniai dalykai. Bet londoniečiai, kaip matyti, apsukrūs vyrai. Daug su jaunu savo vadovu, kun. Šlamu, įvykino labai svarbų dalykų — atsiskyrė nuo lenkų ir įrengė savo lietuvišką bažnyčią. Ale užtraukta ant bažnyčios skola, dar ilgai trukdys grynai tautišką darbą

londoniečių; neleis jiems mislyti apie išteigimą lietuviškos mokyklos ir tt. Todėl tautiečiai šelpkite londoniečius, kad greičiaus skolą išmokėtų. Sunku ir vadovams tenai, kame skolos sprandą griaužia.

A. J.

Turkija. Turkai — didžiausieji krikščionystės priešai, ale, juogiai jų valdžia pinigų neturi, tai visur ją galima papirkti, nelyginant kaip Lietuvoj asesorių vagis kad paperka. Partat čia ir klioštorių yra, ir katalikai turi savo mokslinyčias ir teip toliaus. Katalikai turi dideliusybę.

R. M.

Suvienytose Amerikos Valstijose dabar gyvena 11 289 710 katalikų: yra tai septinta dalis visų gyventojų Suv. Valstijų.

H.

Slavų pagal statistiko Niederlės, Prage profesorius, yra 138 591 800, iš kurių 95 300 000 masėolių ir rutėnų, 19 125 000 lenkų, 9 500 000 čekų, 8 210 000 serbų ir kroatų, 4 850 000 bulgarių, 1 450 000 slovėnų ir 156 800 vėndų (vendai gyvena Prūsiose: provincijoj Brandenburg ir didžkunigaikštystėje Mecklenburg).

H.

Iš Amerikos. Šiuomi persergiu visus Europos lietuvius, kad su važiavimu į Ameriką būtų labai atsargūs. Girdite, kaip Amerikoje einasi: Darbai visai sustojo, gali dabar badu mirti. Šimet daugelis apsigavo; atvažiavo ir sėdi be darbo suvirš pusė metų. Amerikoje, Pensylvanijos angliakasyklose, kur daug lietuvių dirbo, dabar straikas, tai yra imtynės darbininkų su bagočiais. Darbininkus tie per daug spaudė, o mažai mokėjo, tai jie susitarė pamesti darbą, ir nedirba, o bagočiai nori juos badu priversti, kad dirbtų. Liūdnas padėjimas. Kad straikas pasibaigs, vis gero nebus. Kam neatbutinai reikia apleisti tėvynę, ką bedarysi, bet, kurie turi namiej kasnį duonos, neverta, ištiesų, svetur laimės jieškoti, nes labai tankiai, kaip tas pabludęs sunus, vietoj gerybių gali rasti kiaulių jovalą.

Amerikietis.

Varnas ir Vanagas.

Sakmė.

Kad pušyne Varnas ant lizdo tupėjo,
 Vanag's, jį nubaidęs, kiaušinį padėjo,
 O Varnas, pagrižęs, kaip savo, perėjo,
 Kol visi iš kiaušių vaikais išriedėjo.
 Bet vienas už kitus buvo daug gražesnis,
 Turįs margas plunksnas ir snapą ilgesnį.
 Tai žinomas daiktas, jį labiaus mylėjo
 Abu tėvu Varnu ir tankiaus penėjo.
 Abu jį vadino: „Ponaitis! Ponaitis!“
 Nes tur' kumpą snapą ir margas plunksnaites.
 O tas Vanagėlis augo ir bujojo,
 Tikrus Varno vaikus pešė ir kapojo,
 Tai akis, tai gurklį, tai pilvą perskrodė,
 Tuog visi Varniukai nesveikais išrodė.
 Tai teip ir įprato tuos varniukus lasti
 Kas dieną — po vieną: nebegal atprasti.
 Ant galo pagalios atliko, pats vienas.
 Varnas jį penėjo per naktis ir dienas;
 O Vanag's jau buvo už Varną didesnis,
 O gi ir ant mėsos kur kas lakamnesnis.
 Nors Varnas, kaip vaiką, mitino ir šėrė,
 Bet Vanag's už gurklio Varnui nusityvėrė.
 Varnas ėmė rėkti: „Va, tai tau ponaitis! . . .
 Esi tikras veinias, ne mano sunaitis“ . . .
 Teip abu iš lizdo, pešdamies, išsispyrė,
 Vos Varno patelė vargiai juos perskyrė.
 O kad ne patelė, but Vanag's užveikęs,
 But gyvą sulasęs ir plunksnas išdraikęs.

Teip ir po šiai dienai: kur tik Vanag's skrenda,
 Tuoj Varnų burelis greitai susirenka
 Ir visi iš vieno jam nepasiduoda,
 Ar tai Varna pilka, ar tai Varna juoda.
 Bet gi Varnas Varnui akies nekapoja,
 Už tai ir patarlė tankiai minavoja.

Teisybaitis.

Pievų pataisymas.

Daugumas mūsų ukininkų, rupindamasi apie dirvų nutrėšimą, nė žinote nežino, kad ir pievos teip-pat reikalauja trašos. Nutrėšdami savo pievas, jie netiktai turētu didesnį pelną iš gyvulių, gerai juos šerdami, bet dar galētu tikėtis geresnio užaugimo javų dirvoje, geru mėšlu nukrėstoje.

Pievoms nutrėšti kuo labiausiai tinka tomomiltai ir kainitas. Torpynės ir pelkynės, kurios niekumet nebuvo dar trėšiamos, reikalauja pirmais metais 40 pudų kainito ant desetinos, toliaus užtenka kasmet po 35 pudus. Pievoms prie geresnės žemės užtenka išspradžios duoti po 43 pudus ant desetinos, paskui-gi kasmet po 26 pudus. Tomomiltų geresnėms pievoms užtenka 17 pudų ant desetinos, blogesnėms 26 pudai. Geriausias laikas pievoms trėšti mėnesis Lapkritis. Trėšiant pievas žiemai baigiantis arba pavasaryje, nėra ko tikėtis tais metais geresnės pjuties. Pavasaryje nereikia apleisti paprasto pievų akėjimo, kurs išrauna samanias ir padaro orui taką prie žolių šaknelių. Surugusias pievas reikia tankiai barstyti kalkiais.

Kainitas ir tomomiltai labai pataiso pievas, netiktai padidindami jų našumą, bet ir pagerindami. Ištirimas parodo, kaip paprastą daiktą, kad desetina teip nutrėštos pievos atneša viršaus nuo 130 lig 300 pudų šieno. Reikia čia dar pridurti, kad šienas trėšiamųjų pievų daug geresnis ir galvijams naudingesnis, negu netrėštų. Ištirimas parodo, kad ant trėšiamųjų pievų pragaišta samanos ir rukščiosios žolės, jų-gi vietoje pradeda augti saldžios, kaip antai, dobilai, vikeliai ir kitos.

Kur.

Rinkėjams dainų.

Pastarame laike apturėjau dainų rankraščius nuo brolių: A. S. . iš Lp. . 10 dainų; nuo Pran. iš Šidlavos par., 3 dainas; nuo Juzapo V. . nuo Joniškia 2 dainas; nuo kito vaikino iš Joniškio apygardos 17 dainų. Visiems širdingai ačiu. Nepasigailėkite, broliai, valandėlės laiko, kad surašyti nors kelias daineles, nors tais, kurias patys

mokate iš atminties, arba lengvai galite išrašyti iš kito dainų rankraštėlio. Siųsdami, kurie turite menčiau išteklius, galile pačto markės neklijuoti, aš, gavęs, pačto kaštus pats apmokėsiu.

Nuo Pr. Mildos gavau du sąsiuvu, viso apie 30 dainų. Ačiu. Tamstos dainos visos senoviškos, tarmė, ant kiek numanau, yra visiškai gerai užrašyta, raštas labai aiškus. Aš mažiausio ženklelio neperkeičiu. Geriau būtų, kad Tamsta rašytum tik ant vienos pusės popieros lakšto, tad man nereikėtų perrašinėti. Pažindamas gerai šidlaviečių tarmę, ar negalėtum Tamsta jos ypatybes ir rubežius surašyti kaipo prakalbą dėl tos apygardos dainų išleidimo? Ar negalėčia aš prisiųsti Tamstai per Tėv. Sargą peržiūrėti visas tos žemaičių dalies dainas?

Rev. J. Žilinskas, Plymouth. Pa. U. S. A.

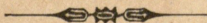
Atsakymai.

Gabr. Vilk. Tikt prašome, Tamsta rašyk, kiek gali ant apsvietimo tautiečių. H.

P. Bylą inž. Mac., kaip Tamsta matai, jau talpinome. H.

Tėv. Sargas 6 num., pusl. 25, pagarsino, buk vienas kunigas rašas, „kad prie tautiečių Susivienijimo (Amerikoje) norėję prigulėti net ir kunigai: Žilinskas ir Žebrys, bet per seimą Bostone atmesta esą juos, kaipo katalikiškus kunigus“. . . Akyvas butu dalykas, jei Amerikos lietuviai teip neapkęstu ar bijotusi savo kunigū! Tame turētu buti kokia nors priežastis, kaip lygiai ir visame Susivienijimo suardyme. Iš suvirš 1600 sąnarių, kurie prie to Susiv. pernai metuose prisirašė jug, niekas neužgins, daug, labai daug yra katalikų, o tik keletas, kelios dešimtys valnamanių. Diduma katalikiška renkasi už vadovus valnamanius, o kunigus nevien nuo vyriausybės, bet ir iš sąnarystės atmeta. Ką tas reikštu?

Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas.

Spauzdinta pas J. Šenkę.

Ne apie tai vienog einasi. Straipsnelije parašyta: Vienas kunigas rašo... buk.. buk.. ėšą.. Tikrų žinių nėra. Kam-gi tad tokius „buk“ talpinti į rimtą Europos lietuvišką laikraštį? Tuom labjau, kad pasirodo, juog tas „vienas kunigas“ suvis mano pravardės savo laiške neminėjo. Rašėjas ano straipsnelio jį pats kasžin dėlko įbruko, pagal „amerikonišką“ būdą.

Kun. J. Žilinskas.

LIETUVIŠKAS
BIBLIOTEKOS
1911

Iš Kelionės.

Beurone per Velykas.

I.

Artinos Didžioji Nedėlia ir Velykos, šventės teip brangios krikščioniui ir teip daug išreiškiančios švento tikėjimo paslapčių ir Viešpaties Kristaus gyvenimo, ir teip patraukiančios, kad ir mažo tikėjimo žmogus tame laike, tikiuos, palieka užlietas ir pagręžia savo mislį į tuos atsitikimus, kurios primena Velykos. Todėl ir aš panorėjau peršvęsti jas ten, kur geriausiai apsireiškia tų didžiųjų švenčių ir prisitaisymo prie jų — didžiosios nedėlios — mislis ir įtalpa. Apsireiškia gi tas apeigose ir giedojime. Per juos visųgeriausia sau primeni, apmislįji ir persiimi šv. tikėjimo paslaptimis, nes tartum matai jas savo akimis ir girdi savo ausimis, ir vis tas teip giliai įsmenga dušion ir tokį padaro įspudį, kad jis metais nedyla.

Dar budamas namie girdėjau, kad Beurono zokoninkai Benediktinai ypatingai rupinas apie gražią dievmeldystę, o dar labiaus apie išpildymą bažnyčios giedojimo visoje gražybėje ir bažnyčios dvasioje, todėl tame laike prašal Beurono keliaudamas nusprendžiau jį užkliudyti. Ir neapsigavau.

Pėtnyčioje prieš Verbų nedėlią įsėdau Bazilėje trukin, kurs eina į Hohenzollerną, mažą viešpatystėlę pietinėje Vokietijoje. Kelias ėjo lig Valdshutui vis Reino pakraščiu, kaip ir abelnai tarp kalnų visi gelžkeliai tiesiasi upių slėnimis. Žalias, grynas Reinas plačiai ir šarpiai bėgo mums po dešinei, rusčiai mušdamas, sutikęs ant kelio akmenį, ar uolos kliutį, kurios vienok negalėdamas nuversti, pasisuka į šalį ir putodamas toliaus banguoja. Po kairei — pakelui prieš saulę visa nusodinta vaisiniais medžiais — bene vynmedžiais — ir tarp jų baltos ukininkų gričios su raudonais stogais. Reino pakraštyje daugybė nedidžių miestelių — pagal mūsų supratimo, o ten jie vadinasi tiktai kaimais, kuriuose namai vienok nelygitiškai gražesni, didesni ir švaresni, negu mūsų Šauliuose arba Raseiniuose. O fabriku, kaminų ir nesuskaitysi. Gelžkelio stacijų daug; žmonės tankiai mainosi, matyt to paties krašto sodiečiai, patogiai apsitaisę, su balta apykakle ir halstuku kiekvienas, sėda trukin be rūpesčio ir baimės ir, išsiėmęs kas cigarą, kas pypkę, iškilmingai užsiruko. Matyt, kad jie save jaučia esą nesvetimais, bet ponais. Ir konduktorius nebijo, pabaigęs bilietų peržvalgą, prie jų prisėsti ir draugiškai pasišnekėti: tur but iš tų pačių žmonių.

Nuo Valdshuto prisėjo man persėsti kitan trukin, kurs ėjo šiaurės linkon — į Tuttlingen. Nepaprastas kelias. Pažiūrėjus ant žemlapio, regis, lig jo netoli, bet tevažiuozjant suvisu įkirėjo. Kalnų tartum čia nėra ir vietoms emė pamažu pasikelia augštyr, vienok trukis tuo pradėjimu tai į kairę metas, tai į dešinę, o vietoms net suvisu atgal gręžta arba lenda urvan ir paskui apsukęs, keliais sieksmiais augščiau išlenda. (Tas pats yra ir su st. Gotthardo gelžkeliu Šveicarijoje). Man teip rodės buk mūsų trūkis paklydo ir, kaip žiemą pustant — tadien ir snigo — jieško kelio. Net ant mislios atėjo juokai, kuriuos provija musiškiai apie Panvežio — Švenčionių kelią, kur trukis nekartaąs pamet kelią ir mašinistui reikią eiti karčiamon kelio klausti. Su mumis teip nebuvo. Nors pamažu ir nuobodžiai, visgi varėmės pirmyn.

II

Tuttlingene prisiėjo laukti tris valandas, iki trūkis eis linkon Sigmaringen į Beuroną. Pastebėtina šioje šalyje, kad daugybė vietų vardų baigiasi ant „ingen;“ tikt žvilgterėti ant žemlapio, tuojaus lig 20 galima būtų priskaityti tokių vardų: Immendingen, Fridingen, Donaueschingen ir t. t. ir tikt toje apielinkėje. Klausinėjau, ką reiškia tas „ingen;“; man atsakė, kad tai esąs sumažinimo suffiksas senovės Allemanų kalboje. Teip-pat „heim,“ arba Šveicarijoje „kon“ ir „vil“. Matyt kiekviena šalis turi savo „iški“ ir „gala“.

Parėjau per miestelį; esą jame lig 10 tūkstančių gyventojų, ulyčios grįstos arba smulkiais arba dideliais akmenimis; trotuarai cemento; namai mūro, net ant keturių gyvenimų; viešbučių daugybė, ne tiek dėl turistų, kiek prekybos žmonių reikalams; ant didesnių plečių net paminklai savo didžiavyriams, kaip va poetui Max Schneckenburger, autoriui „Die Wacht am Rhein.“ Ant kalno šale miesto, kaip sargai, žvalgos du seno piliaus likusieji bokštai, vienas su dantimis, kitas su raudonu stogeliu.

Ant didžiosios ulyčios užėjau bažnyčian gan didelę ir gražią; laiko turėjau, sakau — pasimelsiu; imu už klingės — uždaryta; mat jos būta liuterų bažnytužės. Einu toliaus; randu kitą; ta atvira. Paskui vieną moteriškę įėjau vidun; pasirodo, kad tai mūsų bažnyčia. Gotiškame stiliuje, matyt nauja, nieko seno brangaus, bet viskas gryna, parėdne; išmalevota sulyg stiliaus; ant presbyterijos langų užtiesti abrozai ant drobės, teip kad ištolo išrodo, tartum patį langų stiklai būtų malevoti. Klausiu bobutės, bešluojančios, ar ilgai stoviatdara bažnyčia? — „Visą, gird, dieną“.

Ir tikrai, kas aiškiaus gali apreikšti patį tikėjimą, kaip ne paviršutiniai jo ženklai, įpatingai bažnyčia-namas. Viena atdaroma tikt ant adynos nedėlioje, kita nuo ryta lig vakarui visas dienas; vieną atšalimas uždaro, kitą dievobaimingumas ir malda atdaro; ir per kiaurą dieną, matyt, netruksta paskutiniai dievobaimingųjų; man beésant keli atėjo ir pasimeldę valandėlę, ėjo vėl savo keliu; mačiau ir porą zokoninkų su baltais plačiais galvos

aprėdimais. Ir iš tiesų, nėr ko pirmojon eiti: ana tuščia, šita-gi kiekvieną traukia, o traukia joje Tas, kurio jieško ir trokšta kiekviena dušia: ar didžio, ar mažo, ar prasto, ar mokyto. Kardin. Maningas savo raštuose vienoje vietoje sako, kad įėjęs į katalikišką bažnyčią, nors pats vienas butum, jungsi, kad neesi joje vienas, bet kad joje kas gyvena. Įėjęs į tą bažnyčią pajutau, kad esu kaipo namie; jaučiau kad čia ir mano namai, kaip apielinkio vokiečių. Tikrai kaip visą pasaulę vienija katalikiška bažnyčia.

Griždamas iš bažnyčios per miestelį į vakzalą užėjau vienan viešbutin pasistiprintų. Pakol prašytą valgi ukininkė man taisė, paėmiau ant stalo gulintį laikraštį. Žiuriu: vadinasi Tuttlingeno Ceitunga. Toks mažas miestelis turi savo kasdieninį laikraštį! Imu skaityti; jieškodamas žinių, žinoma, iš savo krašto. Žiniòs iš Maskolijos prasideda teip: „Dabar Maskolijoje toks padėjimas, kaip, anot žmonių, „Polnische Wirtschaft“ ir tt. — buvo tuomet studentų maištai. — Ir čia mat, sakau, žino, kas tai yra Polnische Wirtschaft (Lenkų gaspadorystė, kas pas vokiečius reiškia suirusią ir be jokios tvarkos gaspadorystę). o mės gi lietuviai tiek šimtų metų buvome ir dabar dar esame toje lenkų gaspadorystėje su jų žydais; kogi dar stebėtis, kad mūsų ir didimiestai, kaip Kaunas, netokio parėdko nei darbštumo neturi; ir ta Polnische Wirtschaft per tiek laiko turėjo mums padaryti visame mūsų gyvenime ir ukininkystėje ir pramonystėje ir augstesnių darbų dirvoje teip be tvarkos, be rupesčio, be mokslo, be energijos.

III.

Užkandęs kiutinau vakzalan tėvynės vargus rokuodamas.

Lig Beuronui bebuvo tikt kelios trumpos stacijos. Kaip viskas užrubežyje įtaisyta dėl žmonių vigados, teip ir čia stacijos tankiai stovi pakelėje, kaip va: pirmoji stacija nuo Tuttlingeno jau buvo jo paties, to mažo miestelio, priemiestyje; o sulygink dabar mūsų gelžkelių stacijas: nuo Panvežio iki Labos yra 25 viorstai, o vienok ta apygarda juk netyrai, joties, tankiai apsėstas kraštas.

Nors, teisybė, nėra ko stebėtis: mūsų žmonės taip nevikrūs, taip apat savo juodos žemelės kasimo, nieku kitu neužsiima, kad stacijų tankumas gangreit nereikalingas, dar tuo labiau neužsimoka, kad tarnaujančių ant vienos stacijos yra lig 10 žmogų, tuomet tarpu tokioje Šveicarijoje ant mažųjų teesti po kokius du; nereikia ten vėžių perstatymui ypatingo strieločniko, viskas yra daroma automatiškai.

Arba vėl kitas daigtas. Gelžkelis čia užrubežyje praeidamas pro šalį miesto, miestelio arba didesnio sodžiaus, kuo arčiausiai prie jų prieina, net kartais per vidurį, taip kad žmogus išlipai iš trukio ir eini sau pėsčias į savo namą ar hotelin, o pas mus, tartum tyčia, gelžkelis, kaip ir bijodamas aplenkia miestelius, kaip va: Kuršėnų stacija stovi nuo miestelio už 4 viorstų, Panvežio kokių dviejų. Žmonės kalba, buk inžinieriai taip tyčiomis padarę, tiems miestams užtat, kad tie kyšių jiems nedavė. Ir nors stacijos čia tankiai, trukis vienok neužtrunka, nes stovi vieną ar pusę minutes ir toliaus dumia.

Gelžkelis nuo Tuttlingeno pradėjo eiti pagal Dunojų ir paskui jo išlaniu ir traukiasi net lig pat Sigmaringen tai viena Dunojaus puse eidamas, tai, sutikęs augštą kriaušių, peršokdamas jo kiton pusėn. Jau sutemus prilėkė trukis prie Beurono ir vos spėjau sugriebę savo ryšį iššokti oran, sunkiai atsiveddamas nuuže sau per kalnus, o aš dairydami žingsniavau klioštorium.

Pirm negu sakyti, ką mačiau Beurone, neprošal man regis bus priminti skaitytojui abelnai apie klioštorius, ypač apie šv. Benedikto įstatymą (zokoną) ir ypatingai apie Beurono konviktą.

IV.

Klioštorių pradžia. Mūsų Viešpats Išganytojas Jezus Kristus atpirkęs svieta prisakė visiems dėl apturėjimo Dangaus karalystės pildyti prisakymus; bet Dievo mylistos ir dovanos žmonėms duotos nėra vienodos: nekuriuos jis kviečia švenčiaus gyventi už abelnai žmones, todėl tiems, kurie nori tobuliaus už kitus gyventi, labiau save pašvęsti ir arčiaus su Dievu susivieniti, jiems negali

uztekti pildymo tikt prisakymu; tokiems V. Kristus rodijo, kaip skaitome evangelijoje, kad visupirmu išsižadētų turtų — nieko nuosavio neturėdami, antra — gyventų amžinoje čystatoje, nei vestų, nei tekētų, ir trečia — pasiduotų kito žmogaus rėdymui. O užlaikyti visas šitas tris rodas, gyvenant tarp žmonių, arba, kaip sakome, sviete, negalima; todėl ypatos, kurios jautė savyje Švenčiausios Dvasios balsą, šaukiantį aukštensėn tobulystėn, šalinos nuo svieto, žmonių, jieškojo kur sau tylios, ramios, žmonėms neprieinamos vietos, kad ten vienos, niekam netrukdziant ir nevedant į pagundinimus galētu atsiduoti maldai, metavonės mankštinimams ir darbui, ir teip gyventų gyvenimu suvisu dvasišku. Kad išpildymui tų trijų įžadų vientulystė *) butinai reikalinga, suprato net pagonų filiozofai; teip Pythagoras sako, kad gyvenimas apmisljime vientulystėje esąs visųaugščiausias išminties laipsnis, kaip ir abelnai visa senoji filozofia mokina, kad augščiausias žmonių tikslas esąs: jieškoti teisybės, tapti panašium Dievui, išigilinti į augštas idėjas, teip- gi pažinti save ir valdyti geidulius.

Tokie vientuliai iš graikiško vadindavos anachoretais, eremitais; teip trečiamiam amžiuje ypač Egipto ir Sirijos tyruose (pustynėse) daug buvo tokių vientulių. Kad teip, kaipo vientulis, gyveno šv. Antanas Egipto tyruose ir pragarsėjo savo šventumu ir išminčia, pradėjo kiti vientuliai rinktis apie jį, prašydami, kad jis būtų jiems vadovu dvasiškame gyvenime; tokiu budu pakilo bendras tų vietulių gyvenimas ir buvo tai pradžia gyvenimo klištoriuose (nuo žodžio claustrum — uždaryta užrakinta vieta).

Žinoma, bendram gyvenimui reikia parėdko ir įstatymų, todėl šv. Pachomijus (apie 340 metus) pas jį susirinkusiems vientuliams mokitiniams ir parašė šokiuos įstatymus arba regulą; joje aprašyta, kada turi buti

*) ta žodį pėrmiau iš latviškos kalbos nežinodamas kito savo kalboje dėl išreiškimo: Solitudo, samotnošė, Einsamkeit. Teip pat ir „vientulis“ vartoju vietoje „pustelnikas“, nes jis reiškia tą, kurs išpustija, išnaikina, reiškia naikintojį, kaip ir „mučelnikas“ reiškia tą, kurs mučijas, o ne kurį mučija.

apsivilkimas, valgis, dienos surėdymas, maldos, rankų darbas: žemdirbystė ir viskas, kas klioštoriui reikalinga. Klioštorių perdėtiniai: Abtas (tėvas) Hegumenas, Archimandritas. Zokonikams besidarbuojant, klioštoriai pralobdavo, bet patį zokoninkai nieko nuosavio neturėdavo. To paties šv. Pachomijaus laikuose susidėjo ir moteriškųjų klioštoriai; tas pats šventasis parašė ir dėl jų regulą. Kaip vienų teip ir kitų usiėmimu buvo teipgi pakeleivingus vaišinti, ubagus globti ir ligonius prižiūrėti; daug klioštorių užlaikė ligonbučius, kur žinoma viskas buvo daroma veltui.

Vyriškuose dar ypatingai usiimdavo tirinėjimu švento Rašto ir kitais įvairiais mokslais, teip kad klioštorių muruose budavo mokįčiausieji vyrai, kurie tankiai — nenoroms, bet prispirti — budavo renkami į augštus bažnyčios uredus. Bažnyčios mokintojai, kurie tame laike energiškai kariavo prieš kylančius paklydimus, gangreit visi prigulėjo prie zokoninkų, arba savo mokslą įgijo klioštoriuose, pav. šv. Atanasas, kurs kariavo prieš Arijanus.

V.

Minėti klioštoriai pakilo Rytiečių šalyje ir Bažnyčioje. Vakarų Bažnyčioje ypatingai išplatino klioštorius šv. Benediktas. Gimęs Nursijoje Italijoje 480 metuose — mirė 543 m — iš prakilnios šeimynos Romoje įgijo augštą mokslą. Matydamas svieto sugedimą ir turėdamas prigimtą meilė vientulystės ir karštą norą tobulystės, dar jaunu budamas ėjo į vieną urvą uoloje prie Subiako — į vakarus nuo Romos — ir ten trejus metus pragyveno, kaipo vientulis. Paskui tapo išrinktas vieno klioštoriaus Vicovaro perdėtiniu, bet kad norėjo tą ištvirkusį surėdyti, užėjo daug neprietelių, kurie net nužudyti jį norėjo. Vienok dėl savo šventumo daug turėjo pasekėjų, teip kad per septynerius metus uždėjo 12 klioštorių. Ypatingai numylėti jo mokintiniai ir platintojai jo darbo buvo šventieji Maurus ir Placidus Romos bajorų sunūs. Parsekiojamas ir tolesniai šv. Benediktas pametė tą šalį ir su keletu tikrų mokintinių keliavo į pietus. Čia Neapoliaus provincijoje ant kalno Monte Cassino, kur seniaus stovėjo

dievaičio Apollo bažnyčia, uždėjo pamatus klioštoriui, kurs tapo motinišku klioštoriumu zokonui pramintam uždėtojaus vardu, Benediktinių zokonu (528). Šv. Benediktas parašė regulą, iš kurio sakinių regimas jo gilus pažinimas žmogaus prigimimo, kurioje rimtumas su malonumu suvienitas, kuri daro klioistoriaus gyvenimą patrijarchališku — kaip vienos šeimos gyvenimu, „kur kiekvienas ramumą randa.“ Pragumai, kuriais zokonikai savo gyvenimą šventu daro yra: nuolatinis ir įvairus užsiėmimas, kaip va rankų darbas, skaitymas, knygų perrašymas, mokininimas jaunuomenės ir drauge bendra malda paskirtose valandose, ir kiti nusizėminime išpildyti darbai.

Šeštame ir paskesniuose amžiuose nekartą tautų klajojimo laike pasikėlę baisios vilnys atsidurdavo ir prie Monte Cassino. Ir kad tuomet ant svieta ginklai skambėjo, šio kalno tylumoje buvo Dievo ramumas; kad vakarinė Europa jau net barbariškuman slinko, mokslas ir daila teip-gi ten pasislėpė, ir prastuose klioistoriaus kambariuose dievobaimingų tėvų ištikimai buvo sergiami ir užlaikomi, pakol svietas vėl galės juos priimti. Ištikro kas išmieruos gausybę palaimos ir ramumo, mokslo ir išlavavimo, kuri nuo to kalno ant svieta įsiliejo? Per šv. Benedikto sunus daug šalims ir tautoms tapo atnešta krikščionystė ir su jaja tikra kultura, teip kad, kaip vienas pasakė, galima tvirtinti, kad sv. Benedikto zokonos istorija yra Europos kulturos istorija, nes zokonas turėjo apart abelno klioštorių tikslo: išauklėjimo didžių doriškų charakterių, dar ir kitus, kurie neapsakomas geradėjystes svietai atnešė: išleido giliai tikinčius missijonorius, kurie svietaiškai dvasiškijai buvo šviesiausiu paveikslu, senovės literaturos turtus per perrašymą užlaikė ir padaugino, ir per tat naują kulturą ir prasėjo ir varė tolyn, teip kad Benediktinių zokonas turi visurvietinį svarbumą ir nuopelnus.

Lig 12 amžiui Benediktinių zokonas buvo gangreit vienatinis. Tame laike ir nauji kilo zokonai, ir Benediktinių naujos šakos išdygo: Cifersų, tarp kurių garsus šv. Bernardas, Trapistų. Benediktinių zokonas išleido 28

popiežius, daugiau neg 200 kardinolų, per 5600 vyskupų, tarp kurių mokičiausieji ir karščiausieji krikščionystės apginėjai.

VI.

Kloštorius Beuron priguli prie naujos Benediktinų šakos, kuri prasidėjo kloštoriuje Solesmes Francijoje. Ta nauja šaka tuom skyriasi nuo kitų, kad, kaip vienas jų pačių tėvas sakė, jie turi tikslą ypatingai gerai atlikti choro maldas, t. y. teip jie turi surėdyti savo gyvenimo dienos parėdką, kad niekas nekenktų choro maldoms.

Paties kloštoriaus Beurono istorija netrumpa. Pagal padavimą, tapęs uždėtas jau 8 amžiuje, bet karėje sugriautas, 1077 metuose palikęs vėl naujai pastatytas ir Augustijonams zokonikams atiduotas; viduriniuose amžiuose dėl karių ėsas daug nukentėjęs, o 1802 metuose Francuzų karėje tapo uždarytas. Tikt 1862 metuose viena kunigaikštinė Kotrina von Hohenzollern, tapus įpėdine tų žemių, Hohenzollernų savasties, atidavė su visoms trioboms dviem Benediktinų zokonikams, kuriuos popiežius Pius IX atsiuntė iš Rymo, iš kloštoriaus šv. Povylo; buvo tai du tikru broliu Volteriu: Dr. Maurus, jau nabašninkas ir pirmasis Abtas, o kitas Placidus, dabartinis Abtas. Laike vadinamo Kulturkampfo 1875 metuose Beurono Benediktinai buvo išvyti iš Vokietijos. Bet tame laike Beurono konviktas tikt susistiprino ir nauji namai kitose šalyse išdygo: teip garsus Emmaus'e Pragoje, Anglijoje Steiermarke o 1892 metuose Maria-Laach Rheinlanduose.

1887 m. Benediktinai sugrižę Beuronan vėl pradėjo bendrą dievmeldystę chore ir laikyti iškilmingas apeigas; ypač kaip tapo gelžkelis išvestas 1891 m. Beuron pragaršėjo ir labai lankomas paliko iš pietinės Vokietijos. —

VII.

Jau prietemis buvo, kaip priėjau prie kloštoriaus durų. Paspaudžiau elektrišką guziką; tuojaus trinkterėjo duris, pačios prasivėrė, ir aš nedrąsiai įėjau koridoriun. Man nemačiusiam kloštorių iki išvažiavau į užrubežį, bet tikt

skaičiusiam apie viduramžinius klioštorius ir jų gyventojus, įėjimas klioštoriu rodės persikėlimu į anuos senus paslaptingus amžius, į kitą nepaprastą gyvenimą ir dar nematytą; iš to tas nedrąsumas.

Tuojaus pasirodė durinis brolis juodame ilgame švarke, su diržu parsijuosęs, su barzda ir maloniai Kristaus garbinimu pasveikinęs nuvedė į pasikalbėjimo kambarį. Ir čia, kaip ir koridoriuje uždegė elektrišką žiburį. Brolis nuvėjo pas perdėtinį, o aš dairiausi po kambarį.

Kambarys nedidelis, prie įėjimo pečiukas, kaip pietinėje Vokietijoje ir Šveicarijoje mada, viduryje stolas, ant kurio sąsiuvai šių metų laikraščio, išleidžiamo Benediktinų Emmaus'e, aplinkui kokie keturi krėslai, o ant sienos-kopijos abrozų teippat Benediktinų darbo. Šit sutauškėjo už durų ir tylomis įėjo sudžiuvęs „tėvas“ ekonomas; jo apsilvilkimas skyrėsi nuo brolio, tarp kitko tuom, kad nešiojo kapizoną, kurį numaukė užpakaliu įėjęs vidun. Ant mano užklausymo, ar negalėčiau vietos gauti pas juos per Velykas, atsakė, kad ant nelaimės visi kambariai jau esą užimti ir kad jie šįmet ant švenčių daug laukia svečių, bet man gali parodyti patogią vietą viešbutyje. Pašauktas brolis paėmė mano daigtus ir nuvedė į viešbutį „pas Pelikaną.“ Gaspadinė sutiko mane krikščioniškai sveikindama, iš ko supratau, kad gyvenimas nors viešbutyje bus ramus. Paskyrė man gražų kambarį, su viskuom reikalingu dėl svečio; vienas langas į klioštorių, kitas — į Dunojų ir kalnus už jo. Nors niekingą daigtą, vienok priminsiu, dėlto kad manyje sužadino mislis apie Lietuvos papročius. Buvo tuomet diena šalta ir drėgna, o žinoma kambarys nekurintas, tad tarnaitė atnešė blekinę, tam tyčia pataisytą su karštu vandeniu ir pakiše po duknomis. Iš šių paskutinių labai džiaugiaus, nes šaltame ore buvo tikra geradėjyste. Tas šiltas apsiklojimo budas pas mums išnyko. Bet dėlko? ar nepraktiškas? Anaiptol. Bet tikt dėlto, kad mes niekiname viską savo ir esame beždžionkomis: ką pamatome svetimo bet paviršutiniai gražesnio, tuojaus savo metame ir aną priimame. Nors nekartą kenčiame iš tos permainos,

bet dėl mados reikia kęsti. Iš priežasties mados kartą ką tikt nepastipau. Kas buvo mūsų prabočių savo nuo amžių įvesta, praktiška, tą pusgalvė mada kaip šluota iššlavė: ir turime vietoje gardžių barščių ir visokių kumpių su skilandžiais — skystą arbatą, vietoje vilnonių gražių milų, čerkasų, lambasų — margus skystus perkalius, o ir toliaus vietoje mūsų senos garbingos meilei skambančios kalbos — lengvą lenkišką; tikrai kaip mes paskutiniuose metų dešimtyse daug savotiško lietuviško pražudėme, patį išmetėme, bene drauge ir prabočių dorybes, ir galima sakyti, nutraukėme ryšius su praeite. Mes tiesiai gėdijamės savo papročių, apsiėjimų, drabužio, valgio, nedélto kad jis negeras būtų, negražus, nepraktiškas, neskanus, suvisu ne, bet tikt dėlto, kad tai lietuviška, kad lenkų dvaruose to nėra. Gerai yra Europos kultūros šakeles pas save įčiepyti, bet ne patį medį rauti su šaknimis ir mesti per tvarą. Dar ties, kiek tai senoviškų meblių iš mūsų gričių ir seklyčių tapo išmesta kartais ir su išpjaustymais ir maliavojimais, o juk tai mūsų tėvyniškos dailos paminklai; ateis laikas, kuomet mūsų tyrėjas jieškos už pinigus tų paminklų ir keiks mus apšviestus barbarus už panaikinimą; ir vietoje tų meblių ir abelnai savotiško išpuošimo mūsų triobų, turime viską iš fabrikos pagal vieną šablioną padarytą. Jei nesusigriebsime, tai išnyks ir dar esantieji musiško budo paminklai, po kamaras ir klėtis besivalkiodami, o laikas būtų dėl jų ir patogesnę vietą duoti, renkant ir kraunant kruvon kaipo medžiagą mūsų muzėjams. Dėl to mūsų barbariškumo nemažai brangių palaikų išnyko be žymės ir iš bažnyčių ir senų klioštorių. Jei kam prigulėtų tuo darbu renkimo ir krovimo usiimti, tai mūsų inteligentams, pagal paveikslo Dijonyzo Poškos, kurs savo Baublyje buvo uždėjęs tautišką muzėjų! Bet aniems rupi ne rinkti ir krauti, bet tikt griauti visą netikt seną, bet ir dabartinį parėdką.

VIII.

Beuron tai net ne miestelis, tikt pakelėje nuo vakzalo klioštoriun nesena pastatyti 3 hoteliai, dar namas su buode šventenybių, kuriame ir pačta, paskui klioštorius,

toliaus-gi dirvos ir pievos, o už jų Dunojėlis po augštam kriaušiu, apaugusiam mišku.

Pats klioštorius susideda iš trijų triobų ir bažnyčios, tarp jų sodas. Kaip paprastai tokiuose dideliuose rumuose kiaurai per triobas tiesiasi koridoriai pagal sodą, į kurį iš jų išeina kelios durys. Triobos muro ant trijų gyvenimų (etažus). Apatiame — kambariai dėl bendrų reikalų zokonikų: zakristija, susėjimo salia, valgamoji, viršutinėj gi kambariai dėl gulėjimo. Koridoriai ir visi bendri kambariai visi išmaliavoti. Jau pat prieangis išpuoštas paveikslais ant sienos šv. Benedikto ir kitų šventųjų. Visas dekoratyviškas mialavojimas nepaprastas, nes turi savo ypatingą stilių, kurs apsireiškia visame klioštoriaus maliavojime ir jų kambariuose ir bažnyčioje: viskas rimtai tartum prastai, bet drauge labai maloniai ir gražiai; vieš-pataujančios varsos melsva ir rusva. Koridoriuje ant sienų nupaišyti didi abrozai ypač iš gyvenimo jų patrono, šv. Benedikto, prie langų paveikslai iš katakombų, kaip va: geras piemuo, orante, žuvis ir kiti su atsakančiais užrašais. Ant koridoriaus stulpų ir piliastrų užrašytos dorybės lotyniškoje ir vokiškoje kalboje; net ant paukščių avilėlio darže užrašyta sentencija. Ir ant visų durų ne numerai, kaip kitur, bet tikt vardai šventųjų. Teip kad ant kiekvieno žingsnio į akis tau metas tai šventasis, tai dorybė, tai senos katakombos, teip kad jauti save surištu su praeite visų amžių, kaip tikrai ir yra tas sv. Benedikto zokonas liuditoja visų krikščioniškos bažnyčios amžių!

Apatiniame gyvenime nemaža salia, vadinama kapitulum, vieta susirinkimo ant rodos, turtingai išpuošta renesangso ornamentais ant lubų ir sienų; aplinkui sedės — krasios — puikiai išpjaustytos, darbas to paties klioštoriaus Benediktinų, ir gale prie sienos Abto senas sostas.

Refektorium — valgamoji — didi ir augšta salia; lubos — tartum senovės Rymo bazilika; arba, geriaus pasakius, rodos jų suvisu nėra, nes boleškės ir visas surišimas aiškiai matomas; ir čia nors regis prastai, bet pažiurėjimui labai estetiškai išrodo; sienos teippat savo klioštoriaus stiliuje išpaišytos; ant vienos galinės — freska

Nukryžiuojimas, teipgi jų stiliuje ir jų pačių darbas; šalyje jos — kaip sakykla dėl skaitytojų; čia pat mažas atskiras stalas dėl Abto. Dar yra salia dėl muzikos su farta-pijonu ir fisharmonija. Antras gyvenimas — zokoninkų kambariai. Viename koridoriuje šėpos su surinktais archeologiskais daigtais, ypatingai iš akmenų ir mineralų, o toliau didis kambaris dėl bibliotekos, kur tilpsta lig 30,000 tomų, vokiškoje ir lotyniškoje kalboje, įtalpos labiausiai teologiškos ir istoriškos; yra net iš dešimtojo amžiaus rankraštis: „Vita st. Ludgeri.“ Besizvalgydamas užėjau net knygas miniančias Lietuvą: buvo tai „Lietuvos istorija,“ „Paveikslai kunigaikščių Radvilų giminės“ ir keletas kitų iš Lietuvos ir Lenkijos istorijos; pasirodo, kad tos knygos liko klioštoriui, mirus jų zokoninkui kunigaikščiui Radvylai iš Poznaniaus, kurs ten pat Beurone ir palaidotas.

Su klioštoriniu koridorium sujungta gana didelė muro bažnyčia; stiliuje renesanso, pastatyta pradžioje 18 amžiaus (1724 — 1738) su bokštu iš šalies. Iš oro išbaltyta, tikt frontas išmaliavotas didžiais paveikslais bene iš gyvenimo šv. Martyno, bažnyčios Patrono. Viduje iš trijų navų yra 9 altoriai; senovės ornamentai ir dabartinis Benediktinų išmaliavojimas labai jį pagražina, teip kad bažnyčia parodo tikrą gaspadorių rupestį apie ją ir išrodo šventdieniška ir kiekvienam primena, kad tai Dievo namai ir savo rimtumu ragina prie maldos. Įpatingai gražus maliavojimas presbyterijaus — ir drauge zokoninkų choro — o ypač didžiojo altoriaus. Jame abrozas apvainikavimo Švenčiausios Panelės, žemiau tuščias grabas, aniuloi giedantįs garbę, Dovidas karalius ir šv. Grigalius Didysis, Bažnyčios Dievo garbės išreikštojas, kuri Benediktinams teip rupi; po dešinei ir po kairei abrozai — šventųjų figuros. Presbyterijuje per abi šali sedynės trijose eiliose dėl zokoninkų; puikios krotkos — dovana kunigaikštienės Hohenzollern. Presbyterijaus lubos — išrodo kaip žvaigždėtas dangus; pačioje gi bažnyčioje ant lubų dideli abrozai iš gyvenimo šv. Augustino, zokoninkų patrono ir scena Peregrino medžioklės, kurs pirmasis klioštorių uždėjo, rodžiant jam vietą briedžiui. Kituose altoriuose abrozai šv. Benedikto, Scholastikos, Mauro, Sopulingos Panelės šv.

— Pieta — stebuklingas, kurs esąs labai senas, nes jau 13 amžiuje karės laike buvęs į artimą kaimą Irrendorf nuneštas; ir kiti senovės vokiškų užtartytojų: Gertrudis, Mechtildis, Hildegardis, Valpurgis. Po kairei ir bažnyčios koplytėlė su stulpeliais mauritaniškame stiliuje, o po ja koplyčia, kurioje Didžioje Pėtnyčioje buvo V. Kristaus grabas parengtas.

Kas ypatinga bažnyčioje, tai vargonai. Padirbęs juos meistras iš Ulmo; visa mechanika juose: sukimas dumentų ir atidarymas registrų ir balsų — daromas elektrika; tą visą padarė vienas to paties klištoriaus tėvas Molitor. Užsėdęs studijuoti elektrotechniką ir per dvejus metus visą vargonų mechaniką pertaisęs. Užtat ir vargonų dalis išmėtytos po visą bažnyčią; klivijatura — su trims manualais ir pedalu — augštai po dešinei pusei presbyterijaus o patys vargonai — dalis už choro po kairei, o kita kaip pas mus prie didžiųjų durių; vargonuose yra lig 60 registrų, ir tikrai labai smarkiai ir maloniai skamba: kartais tyliai, tartum užkelių sienų ar po žeme, tai vėl teip balsiai, kad langai ir suolai dreba.

IX.

Kaip jau Beuroniečių Benediktinų ypatingas siekis yra rupintis apie dievmeldystę, teip tikrai čia ją iškilmingai ir laiko; teip didelės ir gražios asistos prie pontifikališkų mišių ir mišparų ir Ryme kardinolui celebruojant Laterano bazilikoje nemačiau. Čia mat abtas turi tiesą laikyti mišias vyskupiškai. Iš tos italų celebros aš net pasipiktinau, teip be parėdko ir maza ji buvo. Čiagi viskas teip lygiai priklaupime, stojime, parėdke buvo, kad malonu žiurėti, ypač, kad kanono laike aštuoni broliai su didelėmis žvakėmis prieina prie altoriaus. Dar kas ypatinga, tai kad chore per iškilmingas celebras išskirti keturi giedoriai yra apsirėdę su kapomis ir vienas iš jų turi rankoje kaip vyskupo lazda, su kuria kad pasiremdamas per presbyterijų einas išrodo ant vyskupo; užtat pamačiau čia istikrųjų, ką pirma tikt girdėjęs buvau apie „episcopus chori.“

Jis paduodavo kitiems metodijos pradžią paskirtiems iš eilios giedoti, puikiai su savo lazda prie kiekvieno priei-

damas ir patyloms jiems melodiją niuniuodamas. Tas turbūt paeina iš tos gilios senovės, kad nėsant knygų su gaidomis, retas kas, tam tikrą mokyklą perėjęs, mokėjo giesmių melodijos, ir chore turėjo kitiems pravesti, bet dabar, kad kiekvienas turi rankoje kancijanolus, o dar vargamistra su vargonais paduoda melodiją ir pačiam pravadyriui, jo tarnystė, regėjos man buvo, nebereikalinga. Mat kaip Bažnyčia amžina, taip ir jos apeigose ir visoje dievmeldystėje gali tuos praėjusius amžius skaityti.

X.

Bet kuo ypatingai garsus yra Beuronas ir visa Beuroniška Benediktinų šaka, tai jo bažnytinis giedojimas, kurį pasiėmė iš Solesmes. Iš visų kraštų ir mokyklių, kurios užiima tuo giedojimu — choralu — šie Benediktinai visų tikriausiai ir gražiausiai jį išpildo.

Nuo jų galime pasimokinti eiti viduriniu keliu bažnyčios giedojime. Pas mus lig šioliai choralas buvo labai paniekintas, ypač gal dėlto, kad nesuprastas, o nesuprastas, kad keistai išpildytas. *Corruptio optimi pessima*. Išpildytas be taisyklių, be dvasios, o labai tankiai ir be dievobaimingumo, nors tikt ekzekvijas priminus. Paskutiniame laike prasidėjo reforma, bet jos platintojai rodos nukrypo nuo tikro kelio, sekdami pas mus labai garbinamą Ratisbonos mokyklą.

Ši bažnytinio giedojimo mokykla labai pragarsėjo ir pas mus yra žinoma, kaip vienatinė, kuri usiima choralu ir rupinas vėl įvesti jį bažnyčion ir jam prigulinčią vietą atiduoti; ir laikoma yra pas mus už neapsirinkančią; iš jos pakilo mūsų krašte, ypač tarp jaunų kunigų, net kartais perdidis uolumas platinimo naujo giedojimo.

Daug dalykuose mes kokią nors pakraipą, vienos mokyklos mokslą, kokią knygą tuojaus priimame už dogmatą tame moksle ir neveizint nei ant mūsų senovės papročių, nei dabartinių reikalų, tuojaus tą svetimą mislį platiname. Tas tikrai galimas yra pas mus, kurie nieko netiriame patįs iš pačių šaltinių ir vieno žmogaus balsą

priimame už bažnyčios mokslą ir norą. Tas atsitiko su bažnyčios giedojimu paskesniame laike Lenkijoje ir Lietuvoje; ir Varšuvos Arcivyskupo Popielio pareidimas tame dalyke gal nevieną papiktįs, bet drauge beneprašvies. mą

Kad Ratisbonos mokykla nėra mums nei jmo įstatymu ir neįjokios priedermės nėra mums tos mokykto- surėdytos o Pusteto išleistas, muzikos knygas pirkti, tūi liudija Beurono konvikte choralo išpildymas.

Naujus choralo tyrinėjimus pradėjo Benediktinai Solesmes'e, ir moksliskai tirdami užėjo, kad ir gregorianiškame giedojime ilgi melodijų perijodai pabudavoti labai mėniškai, kur matematišką simetriją galima užtėmyti, kad kaip daina susideda iš eilių, eilė iš žodžių, o šie iš skiemenų (silabų), teip ir tos melodijos — iš perijodų, periodai iš neumų, neumos iš pavienių gaidų; kaip dainoje, atmetus vieną eilę, arba žodį, sugadintume dainą, teip-pat meliodijoje — ją sutrumpinę arba kelias gaidas išmetę; o vienok teip padarė Ratisbonos mokykla: ji neištyrus choralo sąstato, mislydama, kad nekuriuos meliodijos perilgos, ėmė ir išmetė arba kelias gaidas, arba net čielas neumes, ir tokiu būdu sugadino meliodijas, ir knygos, jos atspaustos, nedera vartojimui.

Beurone-gi gieda choralą pagal knygų išleistų Solesmese, kur neumos meliodijoje taisykliškai atskirtos, teip kad klausant giedojimo, tartum ir girdi, kaip eilėse, atskyrus žodžius ir sakinius, atskiras dalis — didesnes ir mažesnes, kuriose jauti mislį ir jausmus išreikštus. Akompaniamentas ant vargonų čia teipgi negadina choralo, kaip ratisboniečių, nes ant kito pamato stovi, kurio kaipo labai specijališko, nei neminėsiu.

Užtat su atida ir estetišku pasigėrėjimu klausiaus giedojimų, dėl kurių gangreit vien ir atvykau Beuronan. O giedojimo per Didžiąją nedėlią daug. Ir tas tokį įspudį padarė, kad dabar praėjus kone metams — dar girdžiu ausyse tas meliodijas.

Kas dar patėmytina, tai kad Beuroniečiai nebijo vartoti vargonų prie nabašnyko ir metavonės dievmeldysčių. Teip buvau ant šv. mišių numirėlio ir tuomet chorui

padėjo giedoti vargonai; passio Verbų nedėlioje teip gi buvo su vargonų akompaniamentu; prie tamsiosios jutrinės, kas tikt buvo giedama, viskam padėjo vargonai; teip pat pradžioje subatoje netikt Gloria, bet ir paskui visos Mišios Sic-o su vargonais, nes lamentacijoms tyliai akompaniavo su fisharmonijos.

Tokio lygumo, grynumo išpildime visų giesmų niekur negirdėjau kaip čia. Juk giedojo choras iš kokių 50 ypatų, o girdėjos, tartum gieda viena asaba, ir nors teip daugeliui giedant, su visu nebuvo tokio šaukimo, kaip Italijos choruose; nors augštuose tonuose, giedojo lengviai, liuosai, nei kiek nesiriždami; buvo regima atida ir savo balso valdymas, ir prisitaikinimas prie kitų; teip - gi regima, kiek padeda ir darbo ir mokslo prie to. Nekurias vietas, ypatingai pilnas turtingų neumų ir sunkias giedojo su vargonais arba keturi giedoriai.

Weizėdamas iš bažnyčios į chorą, patėmijau, kad kartas nuo karto vienas tai kitas iš zokoninkų priklaupia: ir tuojuo vėl stojas; nemokėjau sau išaiškinti to priežasties. Tik šit kartą vieno psalmo pradžioje eilės galunėje pakilo disharmonija ir tuojaus koks trečdalis zokoninkų priklaupė. A, supratau dabar, sakau: tai yra vieši pakuta už apsirikimą.

Todėl ir klausant, regima buvo, kad tie žmonės savo balsais garbina Dievą; toks rimtas psalmų giedojimas pakelia žmogaus dvasią, primena kitą svieta ir mislis pažadina šventas. Nėr ko stebėtis, kad Medioliane šv. Ambrožiejaus, didelio muziko, choras galėjo atversti ir tokį Augustiną, ir kreivatikį, ir pilną didystės savo pagoniškoje filiozofijoje, ir pasileidusi doroje. Drauge su psalmų melodijos lingavimu pradeda ir dušia linguoti ir judėti; o sujudinta dušia jau jieško išėjimo, kur šviesa, kur teisybė, kur gražybė ir tai ne kas liglaikui toks, bet to, kurs amžinai yra šviesa ir teisybe ir gražybe ir gyvenimu.

XI.

Tiek apie išpildimą. Apie pačias melodijas nėr ko kalbėti, kiekvienam iš mūsų jos žinomos, nes kas nėra

Didžiojoje Nedėlioje laukęs bažnyčios! Tikt paviršutinis žvilgterėjimas į tos nedėlios apeigas ir giesmes parodo, kaip bažnyčia giliai supranta žmogaus prigimimą, kad per tas apeigas ir giedojimus padaro didžiausį sujudinį, visos žmogaus širdies nuliudusios ir verkiančios ir ramų nerandančios dėl kentėjimų ir smerties numylėto Išgany jaus, savo vilties, gyvenimo, šviesos, — paniekintos, sumintos ir užmuštos pačių žmonių dėl savo žemų geidulių.

Kitas dievmeldytes apleidžiant, nors tamsią jutrinę reikia sau priminti. Visose jos maldose, nebėr nieko, kas primintų garbę Dievo ir Išganytojaus; patį psalmi, tai tikt rodymas žmonių nedėkingumo, atminimas, kaip jie atsitraukia nuo Dievo Pateptinio, o savo Išgelbėtojaus, ir Dievo skunda ant žmonių, ir nuliudimas ir kentėjimas dėl jų.

Bet nutilo bendras psalmų liudnas skambėjimas. Kaip šaltinis ilgai po žemėms varžomas, ant galo prasimuša per žemės plutą ir verdamas ir šniokšdamas teka, dušia ilgai savo jausmuose kentėdama nebišturi ir balsu sušunka, teip psalmams nutilus pakyla vienas balsas Jeremijos raudą. Kas išreikš tų raudų poeziją, tą visą nuliudimą ir dušios skausmą, reginčios suardymą viso, kas teisybė, kas meilė, gražybė!

Quomodo sedet sola civitas plena populi. Facta est quasi vidua, domina gentium... Plorans ploravit.. et lacrimae eius in maxillis eius.. Omnes portae eius destructae, sacerdotes eius gementes, virgines eius squallidae, et ipsa oppressa amaritudine... Parvuli eius ducti sunt in captivitatem..

Kaip-gi vienas sedžia miestas žmonių pilnas. Tapo kaipo našlė, tautų poni (Jeruzolima)... verkdama verkė.. ir jos ašaros ant jos veidų.. visi jos prieteliai paniekino ją.. Visi jos vartai išgriauti; jos kunigai dusaują, jos mergaitės nuskarę, ir pati suspausta kartumu.. Jos mažuteliai nuvesti vergijon.

Tai pirma liamentacija. Nors čia Jeremijas apverčia babiloniečių išgriovimą Jeruzolimos, jos murų — ir gyventojų paniekinimą, tai koks šimtą kartų baisnis buvo doriškas

Jeruzolimos iširimas, kada ji savo augščiausį Sunų, savo viltį, šviesą, gyvenimą žudė, niekino ir užmušė.

Et egressus est a filia
Sion omnis decor eius. Facti
sunt principes eius velut
arietes, non inventes pa-
scua.

Ir nustojo Sijono duktė
viso savo išpuošimo. Tapo
jos kunigaikščiai kaipo avi-
nai, neatrasdami ganyklų.

Nebėr vado, ir stiprybės ir gyvenimo. Ir toliaus rauda Jeremijos:

Peccatum peccavit Jeru-
salem... sordes eius in pe-
dibus eius... deposita est
vehementer, non habens con-
solatorem.

Grieką sugriešijo Jeruza-
lem... Jos purvai ant jos ko-
jų... labai nužeminta, netu-
rėdama kas paguodžia.

Balsai ir jausmai tose raudose supinti: čia rauda žmogus, matydamas paniekinimą teisybės, išgriovimą viso, kas buvo jo viltis, tikslas, gyvenimas; tai vėl kentančio balsas, prispausto, paniekinto:

O vos omnes, qui transitis
per viam, attendite, et vi-
dete, si est dolor, sicut dolor
meus... De exelso misit ignem
in ossibus meis... infirmata
est virtus mea.

O jūs visi, kurie einate
keliu pažvelkite ir veizėkite,
ar yr skausmas, kaipo mano
skausmas... Iš augšto siuntė
ugnį į mano kaulus... su-
menkėjo mano tvirtybę.

Rauda ir skundžiasi neteisingai prispaustas tų pačių, kuriems gerą darydamas visą savo gyvenimą, dienas ir sylas pašventė ir išganymą ir gyvenimą siulijo, bet... Spreverunt illam... Paniekino ją. Ko ištikro nepaims pasibjaurėjimas to baisaus darbo — žydų Dievo žudystės, priminus visą sudą ir aplinkybes nužudymo Viešpaties Kristaus?

Et maior effecta est ini-
quitas filiae populi mei pec-
cato Sodomorum.

Ir tapo didesniu griekas
mano tautos duktės (Jeruzo-
limos) už Sodomos grieką.

Jei dūšia bjaurinas šiuom baisiu darbu, tai negal čia užmiršti ir savęs ir tos raudos neatgręšti į save, ir pačiam

savyje neregėti ženklų tokio pat paniekinimo ir atmetimo teisybės ir mylistos ir paties Dievo.

Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suae et praevaricationis omnium desiderabilium suorum... Peccatum peccavit Jerusalem.

Atsiminė Jerozolima savo prispaudimo dienas ir peržengimą viso sau meilauš... Grieką sugriešijo Jeruzalem.

Tas Dievo numylėtas miestas.. dūšia.. dėl kurios lacrimatus est Kristus... Ašaras liejo Kristus.

Et egressus est a filia Sion omnis decor eius.. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?.. Filii Sion inclyti et amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea?.. Cui comparabo te?.. Haecine est urbs perfecti decoris, gaudium universae terrae?

Ir nustojo Sijono duktė viso savo išpuošimo... Kaipgi pajuodavo auksas, persimainė gražiausi varsa?.. Sijono sunūs garbingi ir gryniausiu auksu apvilkti, kaipgi paskaityti į molinius indus?.. Ir kam tame prilyginsiu?.. Ir tai miestas tobulos gražybės, visos žemės džiaugsmas?

Iširo visa dušios tvarka, paniekinta, kaip vergystėn išvesta. Bet ar nėra jai sugryžimo ir vilties ir pirmosios garbės ir gyvenimo? Nežiurint ant jos darbo, kelias į gyvenimą — atviras: Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum... Jerusalem, Jerusalem, sugryžk prie savo Viešpaties Dievo. Pakeldama balsą užbaigia Bažnyčia savo raudą.

Dar girdi tose raudose, kaip Bažnyčia nuliusta, kad svietas atsitraukė nuo savo Išganytojo, to vienatinio kelio, teisybės ir gyvenimo.

Viae Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitatem... Facti sunt principes eius velut arietes, non inventientes pascua.

Sijono keliai rauda, nes nėra kam, kas eitų ant iškilmės (švenčių).. Tapo jos kunigaikščiai, kaip avinai, nerandą ganyklų.

Principes — kunigaikščiai — valdžia mokslu, talentais.

Propterea instabilis facta
est.

Dēlto tai siūbuojanti tapo.

Prophetae tui viderunt tibi
falsa et stulta, nec aperierunt
iniquitatem tuam, ut te ad
poenitentiam provocarent.

Tavo pranašai matė tau
melą ir paiką, tavo grieko
neapreiškė, kad tave į meta-
vonę trauktų.

Ir ant galo savo keliais eidami, nepasikėlė, bet
amplexati sunt stercora — griebės už mėšlų.

Ir dėl svieto rauda baigiasi: Jerusalem, Jerusalem
sugryžk prie savo Viešpaties Dievo.

Bet apart to keleriopo Jeremijos raudų aiškinimo, ar
negalime pritaikyti jų prie mūsų paniekintos tėvynės, kuri
teip - gi

facta est quasi vidua . . .
Haereditas nostra versa est
ad alienos, domus nostrae
ad extraneos. Pupilli facti
sumus absque patre, matres
nostrae quasi viduae . . . Par-
vuli eius ducti sunt in cap-
tivitatem . . . Cervicibus nostris
minabamur, lassus non dabatur
requies . . . Patres nostri pec-
caverunt . . . et nos iniquitates
eorum portavimus. Servi
dominati sunt nobis, non
fuit, qui redimeret de manu
eorum . . . Recordare, Domine,
quid acciderit nobis, intuere
et respice opprobrium
nostrum.

tapo kaipo našlė . .

Mūsų savastis parėjo ant
svetimų, mūsų namai ant
prašaliečių. Tapome našlai-
čiais be tėvo, mūsų motinos
kaipo našlės . . .

Jos kudikiai išvesti tapo
vergijon . . . Už mūsų sprandų
vijo mus, nuvargusiems ne-
davė atilsio . . . Mūsų tėvai
sugriešijo . . . ir mes jų grie-
kus nešėmė. Vergai vieš-
patavo ant mūsų, nebuvo,
kurs atpirktų iš jų rankų . . .

Atsimink, Viešpatie, kas
atsitiko mums, žvilgtėrėk ir
pažiūrėk ant mūsų panie-
kinimo.

Bet ir po ta paskutinia rauda, — maldą gieda:
Jerusalem, Jerusalem sugryžk prie savo Viešpaties Dievo.
Kitos atsikėlimo vilties nėra.

Teip pat neapsakomai gražūs ir Responsorijai tarp
liamentacijų, kurie ir tiek muzikų ir senųjų ir dabartinių

įkvėpė, kad išklaudyti drauge su melodija, palieka įspudį ir metais nedylantį. Nors čia jie buvo tiktai skaityti, bet seniaus kur kitur girdėtų giedotų aš gal niekad neužmiršiu.

Tų raudų gaida nors teip prasta — tikt iš kokių penkių tonų — bet teip griaudinga ir perimanti, kad suprantant žodžius, sunku nuo ažarų usiturėti, ypač klausant parenktų giedorių, suprantančių ir atjaučiančių kiekvieną toną.

Vienok kitos melodijos, kaip va: *Christus factus est.* yra ir labai turtingos, ant silliabos girdi po kelias neumas; giedorius nors pabaigė žodžius „*mortem crucis,*“ jausmai vienok su tuom dar nenutyla; krikščionio dūšia, paremta didumu Kristaus kentėjimo pati kenčia ir teip, kad to skausmo žodžiuose neb gali išreikšti; ir kaip jura didelio vėjo sukelta bangoja, teip ir jausmai kaip ir pati dūšia nebegali susiturėti ir nutilti — tikt linguoja ir tonuose įsilieja. Ir abelnai, jei per Didžiąją Nedėlią lankai visą dievmeldystę ir tikėjime veizi į apeigas ir klausai jų balso, negali nebūti sujudintas lig pat dušios gilumos. Jei tuomet žmogus bažnyčios nelanko, arba ir lankydamas neatjaučia viso tų dienų svarbumo, jis nesupranta Atpirkimo paslapties ir negeidžia visa dūšia teisybės ir yra be jausmų.

Mūsų liamentacijų melodijos — turtingesnės už rymiškas — Beurone giedotas — ir platesnės ir kiekviena turi savo ypatingą melodiją, neteip kaip anos, bet todėl musiškės reikalauja platesnio balso. Mūsų passijos gaida man labiaus patinka, negu rymiška.

XII.

Ar užlaikyti savo melodijas ar priimti reikia rymiškas gal ir galima ginčytis, bet nereikia užmiršti, kad musiškės yra teip gi bažnytinis giedojimas, kurs išaugo iš mūsų gyvenimo ir prigimimo, tuo labiaus, kad kartais yra įvairesnės ir turtingesnės už rymiškas, ant vieno tono kaip va lekcijos ir evangelijos gaidos; kaip vienas profesorius ištyrė, mūsų oracijų giedojimo budas yra labai senas, nes jį vartojo senovėje Francijos Bažnyčia.

Kaip, ištikro, kokios nors Bažnyčios šalies papročiai išmintingi ir gilūs, parodo nors tikt mūsų grabų taisymas Didžiojoje Pėtnyčioje ir paskui Rezurekcija Velykų rytą, ko ten nėra. Čia užrubežyje didžiausias aktas Kristaus gyvenimo ir atpirkimo darbe ir didžiausias Išganytojaus stebuklas palieka neišreikštas. Didžiosios Pėtnyčios dievmeldystė pasibaigia nei šep, nei teip. Švenčiausią Sakramentą nunešė į Abto koplyčią — ką jie daro paprijinėse bažnyčiose, nežinau — o visi zokoninkai ir žmonės kiek tilpo nuvėjo apatinen koplyčion ir prie pritaisyto grabo su paveikslu grabe gulinčio Kristaus — be šv. Sakramento — nekurias maldas atskaitė. Juk per Velykas — tame jų prasmė — tai Išganytojaus prisikėlimas iš numirusių, pergalėjimas smerčio ir visų neprietelių, užtat turi buti išreikštas kokia nors ypatinga dievmeldyste — parodančia Kristaus garbę o mūsų džiaugsmą, tą gi pas mus ir išreiškia Rezurekcija, ta iškilmingiausia procesija ir tokiu budu išpildo (užganėdina) krikščiono dušios reikalavimą.

Jausdamas savyje tą reikalavimą pasirupinau Velykų rytą anksti atsikelti ir nors ant iškilmingos jutrinės nuveiti bažnyčion, kurią zokoninkai laiko kasdien tuojaus po ketvirtai.

Šep jau dievmeldystė nėkuo nesiskyrė nuo musiškės, tikt Didžiojoje Subatoje ant offertorium (apieravonės) tapo įvestas avinėlis prie pat altoriaus laipsnių aprėdytas su karunėle ant nugaros ir paties abto iškilmingai palaimintas. Patį tėvai habituose netvėrė juokais, kaip gyvulėlis besipurtindamas nenorėjo sekti vedėją. Ant rytojaus prie pietų klioštoriuje, tapo paduotas jau kaipo keptiena ir ant torielkos buvo užrašyta: „Velykų avinėlis.“

Nei mūsų šventintų stalų, nei sveikinimo viens kito, nei valgymo vieno kiaušinio čia nebuvo, nors tiesa šie paskutiniai ant stalo buvo.

Budamas klioštoriuje ant pietų patėmijau, kad zokoninkai suvisu neblogai valgo ir dar prieš kiekvieną matyti alaus kružkelį, mat patį ir alų daro. Mums svečiams

duodavo ir alaus ir vyno. Valgant, žinoma kaip klostoriuje vienas iš zokoninkų skaito. Giedodami meldžias prieš ir po valgymui ir kalbėdami „Miserere“ eina Bažnyčion aplankyti šv. Sakramentą.

XIII.

Beuroniečiai Benediktinai netikt giedojimą, bet ir kitas dailos šakas auklėja. Priduriant apie muziką dar reikia pasakyti, kad iš jų pačių yra trys ar keturi mokanti muzikos, savo raštais tarp specialistų pragarsėjo, kaip va: tėvas Ambrozijus Kienle arba vėl Molitor.

Jie dar užlaiko savo „Kunstschule“, dailos mokyklą, uždėtą prieš kokį dvidešimtį metų. Tas mokyklos tikslas yra sugražinti krikščioniškai dailai, atšalusiai ir tapusiai sekla, pirmųjų amžių šventumą, karštumą ir idejos pilnumą.

Ir suskubo ji jau pragarsėti; ypatingai garsingi jų darbai: freskai klostoriuje ant Monte Cassino tuose kambariuose ir kopyltėlėse, kur gyvena šv. Benediktas; ten bus bene 72 abrozai: teip pat atnaujinimas ir nu pašymas Beurono konvikto kitų bažnyčių, kaip antai: Emmause pas Pragę; teip gi puikiai pastatyta ir išmaliavota nedidelė kopyltėlė šv. Mauro, netoli Beurono, kur gali matyti tuose abrozuose tikrai bažnytinius abrozus, pilnus idejos tikėjimo, šventumo, kad prie kiekvieno gali melstis, nes mat yra religijiški abrozai, kurie nei kiek netraukia prie maldos, nors va kaip Andriolli'o Kauno katedroje.

Ir dabar jie turi po kokius septynius ar aštuonius maliorius ir skulptorius; jiems paskirti trys kambariai, kur nemaž visokių modelių. Jie teip gi turi ir savo spaustuvę ir kambarį, kur vaisius savo mokslo ir dailos darbus parduoda.

Kad priminsime čia didelę ir puikią rėdomą ūkę ir elektrikos padargas ir net garinę mašiną klostoriuje, tai tiktai turime prapažinti didį zokoninkų darbštumą. Iš viso klostoriuje bus zokoninkų, tėvų ir brolių kartu, bene daugiau kaip 80 žmonių.

Kiek esame pripratę iš protestantiškų ir gudiškų šaltinių girdėti apie klostorių vodingumą, tinginystę,

sugedimą! Kad šis kartais galėjo buti, tai niekas nesiginčija; nes kur žmogus ant blogo neapverčia ir gerausių daiktų? ir kiekvieno pavienio žmogaus ir švenčiausio gyvenimo, kas neras valandų ir darbų negerų, bet nebminint jau pirma pasakytų — neapsakomos kulturiškos vertės Benediktinų darbų, kiek jie ir dabar tą kultūrą ir auklėja ir platina. Gerai pasakė vienas apie zokoninkus: juos prilyginti galima darbščioms bitėms, kurios renka mokslo medų ir su vašku neilstančio darbo ir išpildymo priedermių darbuojas žmonių draugijos avilyje.

Teippat išsižiurėjęs į Beuroniečių zokoninkų gyvenimą, pamatai, kiek jie dirba; jau nuo ketvirtos valandos ryto prasideda jų krutėjimas. Kad tėvai chore derančiais balsais garbina Dievą, broliai pradeda ruoštis apie ūkį; dieną dėl pagulio laiko nepaskirta; kaip Dievo, teip ir perdėtinio akis sergsta parėdką, bet kiekvienas zokoninkas tikt pirmojo bijo, nes Jis ir pašaukė į tą gyvenimą, kuri iš liuosos valios, nieko nespiriamas, priėmė. Jų to darbo ir vaisiai matomi: žemės plotas, jiems prigulintis, visas sunaudotas, kiekvienas sklypelis išdirbtas, ar javai pasėti, ar daržas užvestas ar sodas; triobos didelės; ukės gyvuliai tvirti ir riebiūs; bet ar jiems tą visą kas davė? Ne, tai jų rupesčio vaisiai. Ir vėl netikt, kad nuo aplinkinių nereikalauja duonos kąsnio, bet patis iš savo darbo kitus maitina; kasdiena eidamas per klioštorių bažnyčion, matydavau visokio ugio žmones bevalgančius klioštoriaus prieangyje, tarnaujant jiems broliui; juk ir aš pats tiek kartų pas juos viešėjau, Didžiojoje nedėlioje daugybė pačiam klioštoriuje gulėjo ir valgė, bet nuo visų tų svečių nei fenigio nei nereikalavo nei duodant neėmė į rankas; kas norėjo, galėjo kaip auką skarbonon įmesti.

Nekalbant apie dvasišką klioštoriaus pusę, jų garbinimą Dievo, pakutą, dailinimą dušių, mokinimą mokyklose, kokia dar didele geradėjyste yra klioštorius dėl apielinkės tikt dėl medžiagiškos naudos. Kad nors vienas toks Benediktinų klioštorius mums būtų Lietuvoje, koks būtų didis paveikslas darbštumo ir vedimo ukes, nekalbaut, kad būtų teipgi ir centru ir protiško darbo, mokslo ir dailos; supranta klioštorių svarbumą ir gudas, kurs

atimdamas Lietuvai tuos darbo avilius, suparaliziavo mūsų tautos dvvsišką gyvenimą.

Kaip tai istoriška teisybė išversta: katalikų bažnyčia dirbo ir kaštus dėjo dėl išpuošimo abrozais ir stovyklas savo bažnyčių ir dabar tą patį daro, tai ji, anot protestantų ir netikėlių, mokslo ir kultūros neprietelius; reformacija griovė klioštorius, bažnyčias, degino knygynus plėšė abrozus, stovyklus daužė, tai ji, anot tų pačių, atnešė liuosybę ir civilizaciją!

XIV.

Nors oras abelnai nebuvo gražus, bet saulei pasirodžius eidavau pasivaikščioti po Beurono apielinkę. Vietos labai gražios: yra tai Dunojaus islanis, labai gilus, iš abeju pusių augšti uolos kriaušiai, daugumas uolų apaugęs misku kartais sodintų, o vietoms jos kyšo ir geltonuoja suvisu plikos, ir teip tas visas islanis labai įvairiai ir linksmai išrodo, ir vasarą jį aplanko daug keliauninkų, ypač kad Beuronas yra teipgi ir „Luftkurort.“

Tame tai dar jauno Dunojaus išlanyje usiliko daug viduramžinių pilių, pastatytų ant uolų. Su dviems pažystamais vienu lenku, kitu anglu apveizėjome du tokiu pilius: vienas vadinas Werenwag, o kitas Wildenstein; dar netoli yra ir trečia jiems panaši Bronnen, kurios nuteko pamatyti.

Tos pilys nurodo, kad ta šalis jau senai žmonių apgyventa. Kad mūsų Lietuvoje tikt girios siūbavo, braškėjo, čia jau Rymo kultūra tuos plotus švietė, ir tokiu būdu jie jau kelis tukstančius metų buvo arena didžiųjų istoriškų atsitikimų ir žmonių mislių ir idejų susidūrimo ir kovos ir todėl isilavinimo, isidirbimo ir kultūros.

Gerai tad pasakė viršminėtas tėvas Ambr. Kienle, kad išikalbėjova apie mūsų padėjimą: aš sakau, kad Gudijoje viskas šimtą metų paskiaus eina; jis gi akis pastatęs klausia: tik šimtą? Jis mislijas, kad čielu tukstančiu, nes paviršutinę civilizaciją gali barbaras greitai prisisavinti, bet kulturišku tapti reikia nevieno šimto metų. O juk tai teisybę pasakė.

Wildensteina teką ir iš vidaus apveizėti. Pirma dieną Velykų su angliu Dunojaus pakraščiu užlipova ant paties kriaušaus ir ėjova jau virš slėnies. Dunojaus augštame pakraujuje kyšo plika uola kokio šimto sieksnių augščio, jos viršus bus kokių 30 ketvirtainių sieksnių. Ant tokios tai uolos ir pastatytas Wildenstein. Ta uola sujungta su kriaušium nuimamu tiltu. Per tilta perėjęs eini muran daugiaus negu sieksnio storumo, ir toks muras eina apie visą pilį su siaurais langeliais dėl šovimo. Teisybę pasakius tokių tvirtynių negalima butų vadinti piliais, nes nieko supilto ten nėra, bet dėlto kad mums priprasta senovės tvirtynes teip vadinti, teip ir aš Wildensteina vadysiu pilnimi. Pilies priekyje išmurita trioba vietoms net ant trijų gyvenimų, kur daugybė visokių užkabarių: ir daigtų sudėjimui, ir kariumenės gyvenimui, ir vietos dėl armotų; didelė salia dėl kariško mokslo, o dar augščiaus komendanto tris kambariai su viduramžiniais pašiniais ant sienų. Neužmiršta ir kalinio, kurio paties ir matyti negalima, tikt iš didžiosios salios šone juoduoja skylė — įėjimas jau, sako, kelių sieksnių gilumo. Už tos triobos kiemas, o už jo vėl kita trioba, senovės gyvenimas pačios pilies valdytojaus. Iš priekinės kareiviškos triobos pagal storąjį murą pergalariają sustogeliu galima pereiti užpakalinėn triobon. Čia nors nedideli, bet dar gerai užlaikyti yra keturi kambariai ir dabar apgyventi tą pilies sargų. Gyventoja mūsų paprašyta nepatingėjo apvedžioti po pilį ir išpasakoti jos istoriją. Parodė teip gi ir pilies koplyčia; mure sujungiančiam abi triobi atrakino duris, ir įžengime į mažą kokių dviejų sieksnių ilgio ir augščio o dar siauresnę gotišką koplitelę su visu gražia, nesenai atnaujintą naujais pašiniais ant sienų ir malhavotais langais, bet altoriuje — su sparnais palikęs senas dar 16 amžiaus Švenč. Panelės abrozės, katalikiškų laikų paminklas, nes dabartinis pilies valdytojas rodos protestantas. Šale altoriaus stovi stiklinė šėpelė, matyt senovės vieta užlaikymo šv. Sakramento. Iš abiejų pusių striuki suolai. Mūsų vadas paėmusi altoriaus laipsnio dalį, atidarė ir pamatėme paslaptinį urvą apačion kelių sieksnių su trepėmis, pro kur paojaus laike galėję buk išbėgti iš pilies. Ant pilies kiemo viduryje darželis

su keletu medžių ir šone akmeninė cisterna, šulinys, į kuri lietaus vanduo subėgdavo.

Atminus viduramžinius laikus, kuomet nebuvo nei parako nei armotų, prašaujančių už trijų viorstų uolaktinį plieno sieną, galima vadinti neprieinama; istikro, jei tapdavo tiltas užkeltas, kas galėjo prie jos priėti? Ir mažas tos pilies gyventojų būrelis galėjo gintis prieš neprietelių šimtus. Antrapus Dunojaus Wildensteinui gangreit priešais, tikt truputi į šalį, ant tokios pat uolos stovi Werenwag, kaip du viduramžiniai ricieriai geležia apkaltu graso kits kitam ant svieto turnėjaus.

Grižtant tiltu iš pilies užėjo ant mislies tie laikai, kuomet šiuo tiltu geležia apsišarvavę ant geležia apkaltų arklių sieksniniais kardais skambėdami ricieriai grįžo iš karės, arba vėl linksmi, puiki draugystė ant arklių su sakalais ant rankų jojo medžioti skambant sidabriniams ragams Dunojaus augštuose kriaušiuose. Ir tokios pilies užpuolimas, kad iš oro užiant ir keikiant neprietelių gaujoms, pilies gyventojai savo koplyčioje susirinkę meldės, ir pilies dvasiško tėvo laiminami ėjo ant rodos ir skubinos kiekvienas ant sargybos paskirtoje vietoje. Arba vėl šių pilių didžių gyventojų tos ilgos ir atsitikimų pilnos meilės istorijos, ir dorybės tų vyrų geležinės valios ir šventų moterų, arba jų baisūs geiduliai, nežinantys rubežių ir abelnai žiurint į tuos murus, atgyja vaidintuvėje viduramžinių laikų romantiškas gyvenimas, pilnas paslapčių stebėtinų atsitikimų, apie kuriuos kitados tiek buvo skaityta ir svajota.

Teip minėdami senovės laikus ir darbus ir „Old“ Angliją su jos anglo-saksais ir britais ir net mūsų Vytautą su kryžiakais, sugrižova Beuronan.

Ir daugiau ten yra žingeidingų vietų, bet nebvargisiu skaitytojaus jų aprašymu, jei bent tikt priminsiu, kad tuose kraštuose daug yra urvų uolose, teip kartais didelių, kad būtų galima istikro gyventi; ir primena jie užtat senovės vientulius, kurie juose visą gyvenimą pragyvendavo, nekartą laukinius gyvulius prijaukindami. Prie vieno tokio urvo netoli Beurono dabar yra pastatytas stovyklas šv. Panelės iš Lourdes, mylima vieta lankytojų Beurono.

Utarnike po Velykų atsisveikinęs su garbingais ir maloniais Beurono tėvais ir pažįstamais svečiais sėdau trukin ir dumiau atgal į pietus vėl pagal žalią Dunojų, graužiantį kietoje uoloje sau taką, po kairei ir dešinei matant daugybę ant kalnų viršunių panašių Wildensteinui samanotų viduramžinių pilių.

Žalia Ruta.

1901.

Naminė spaustuvė.

Labai geru daiktu įsitaisyti naminę spaustuvę, pigiai galima spaudinti visokius apgarsinimus, atsišaukimus, dainas ir viską tik nori. Tik nereikia apie tai garsintis. Padirbti galima taip:

1-as budas: 100 dalių stalioriško klyjaus,
500 dalių Glicerino,
25 dalis smulkaus kaolino,
375 dalis vandens.

Pirmiausiai klyją vandenyj virinant sutirpyti, paskui įpilti glicerino ir užvirinti, ant galo įpilti kaolino ir vėl užvirinti; supilti ant blėties, putas su popieriu dailiai nubraukti, ir pabaigtas darbas.

2-as budas: 5 svarai glicerino,
20 lotų raudonojo želetino,
 $\frac{1}{2}$ svaro stalioriško klyjaus,
6 lotai smulkiojo cukraus.

Pirmiausiai sutirpyti klejus šiteip: į vandens stiklinę įdėti, pakol išbrinks, o paskui draug su želetinu užvirinti, toliaus pridėti gliceriną ir vėl užvirinti, ant galo smulkųjį cukrų įpylus ir teip-gi išvirinus supilti į čystą blėtį (blieką), putas su popieriu čystai nubraukti į šalį, padėti ramioj vietoje, kad niekas napajudintų, ir tegul sukrekės (sutirštės). Gatava.

Paskui nusipirk tam tikrą juodylą, ruskai vadinamą „čionnija higienifičeskija čornila.“ Su tuo atramentu parašyk

ant popieriaus, ką nori, ir tą popierių užklok ant tos košės, kurią išvirei. Košė sutrauks į save tuos litarus, paskui, nuėmęs tą popierių, užklok kitą popierių čystą. Ir ant to popieriaus atsispaus tas pats, ką ant pirmojo buvai parašęs. Paskui klok ir klok iki 50 lapų, vis atsispaus tas pats. Kaip tie litarai nebekibs prie popieriaus, gali tuos nuplauti su šiltu vandeniu, paskui vėl gali rašyti, ką nori.

Po miestų tą košę gatavą gal pirkti — po 1 rublių ant svaro.

I. L. Gaivalas.

Atsakaš rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje.**

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, Bilderweitschen bei Eydtkuhnen, Ostpr.

Spausdinta pas **J. Schoenkę, Tilžėje.**

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis.* **Krylovo pasakos.** Iš rusiško proza persakė. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148 puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juoxas Margalis.* **Volungė.** Eilės — pirmieji bandymai. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 1:1 puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai.* **Obrusiteliai.** Galerija paveikslėlių iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Puslapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišgantas.* **Vaizdeliai.** Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1902. Pysl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė.* **Dailydė.** Perspausta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1897. Pysl. 104. Prekė 25 kap.
- Šernas.* **Apie Sunaudojimą vandenių.** Priedas prie „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1899. Pysl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas.* **Blaivininkų knygelė.** Kaštu „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pysl. 16 2 kap.
- M. Valančius* **Paaugusių Žmonių Knygelė.** Atspausta kaštu „Tėv. Sargo“ Tilžėje 1902. 104 pysl. Prek. 20 k.
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Šv. Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai dviejų didžiųjų Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
- Bičių Knygelė — *Šatrijos Raganos.* 30 k.
- Laimė iš Svetur, Drama 30 k.
- Neatmezgamas Mazgas — *Farsa.* 5 k.
- Ka: didatas į Kunigus — *Dedes Atanaxo.* 25 k.
- Keidošių Onutė — *Savasis.* 10 k.
- Paaugusių žmonių knygelė — *Vysk. Valančiaus.* 20 k.
- Javų Mitalas 2 k.
- Kalendorius 1900 m 15 k.
- Ivairūs skaitymai iš 1900 Kalendoriaus 5 k.
- Jubiliejus ir naudingi skaitymai 10 k.
- Lietuvišką Chrestomatija kun. Miluko 50 k.
- Kun Strazdelio raštai 10 k.
- Lietuviškos pasakos. Medega lietuviškai mitologijai.
- Dr. J. Basanavičius. T. I. (baigiama pardavinėti) pr. 2 rub.
- Trakiečių Dzukų dainos, pysl. 88 60 k.
- Tvanas istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis I. 80 k.
- Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis II 1 rub.
- Kristijono Donelaičio Raštai. Pysl. 134. 40 k.

Kun. A. Burbos prozaiški, raštai tm. I.	80 k.
Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. II.	50 k.
Kun. Totoriaus, „Pamokslai gražių žmonių“	60 k.
Katalikų Bažnyčia ir Mokslas pagal Zahm'ą iš angliško vertė kun. A. Milukas	10 k.
Lietuviškas Albumas, antras išleidimas, dalis I. Pa- veikslai istoriškų vietų, lietuviškų namų, išdarbių ir t. t. . . . Išleido kun. A. Milukas. 1900 m.	60 k.
Laiškai iš kelionės po Palestiną (su paveikslais)	50 k.
Lioretaniška litanija kun. Kaulakio	30 k.
Dogmatas apie pragarą	20 k.
Juokų knygelė	25 k.
Lietuviška Albumas. Lietuviški raštininkai ir žymesni vyrai; Dalis II ir III	1,25 k.
Išpažinties istorija, pagal A. Guillois	50 k.
Valdimierus, kun. Šmidto apysaka. Vertė kn. A. Milukas	15 k.
Duonos jieškotojai, H. Šienkevičiaus apysaka, vertė V. Stagaras	25 k.
Medega Smano Daukanto biografijai. Dirvos kun. I. Shenandoah, Pa., 1898 m., pusl. 128. (Su pa- veikslėliais)	1 rub.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Kn. I. Rytų šalys. Pagal Fischer'į ir Gazeau, parengė kun. A. Milukas	40 k.
Anima Vils. Apysaka Marės Radzevičiutės, iš Sibe- rijos gyvenimo, 169 pusl.	75 k.
Lietuviškas Albumas. Paveikslai lietuviškų raštininkų ir vietų. I-mas išleidimas	50 k.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Dalis II. (su paveiks- lėliais) kun. A. Milukas	40 k.
Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV šimtmetije. Knyga I.	60 k.
Lietuviški Dainiai pradžios XIX šimtmetčio. Kliasiškai tautiškas perijodas Jr. Jono	40 k.
A. Pabrėzos Botanika	1 r.

Visas tas knygas galima gauti Prusuose
p. Schoenke's spaustuvėje, Tilsit, Goldschmiedestr. 8.